

School of Business,
Economics and Law
GÖTEBORG UNIVERSITY

FRIVILLIGA PERSONALUPPLYSNINGAR

Skiljer sig upplysningarna som lämnas i årsredovisningen gentemot dem som lämnas på hemsidan?

Magisteruppsats i Företagsekonomi
Externredovisning HT 2007

Handledare: Christian Ax
Jan Marton
Författare: Lina Hervéus
Ylva Jäderberg
Karin Vahlberg

Förord

Vi vill först och främst rikta ett tack till våra handledare Christian Ax och Jan Marton för den tid de lagt ner samt för deras värdefulla råd och synpunkter i samband med denna uppsats.

Under dessa uppsatsveckor har vi många gånger känt att vi tagit ett steg fram och tre tillbaka. Trots det har vi nu nått till den punkt då uppsatsen äntligen är färdig.

Självklart är även författarna av vår systeruppsats, Emma Kristiansson, Kristin Larsson och Kristofer Osberg, värda ett stort tack. De har inte bara bidragit med en väl genomförd arbetsinsats utan även funnits tillgängliga som ett ständigt bollplank.

Slutligen vill vi tacka Elisabeth Sönnergren för att vi har fått ta del av det material hon använt sig av i sin studie.

Göteborg, 2008-01-10

Lina Hervéus

Ylva Jäderberg

Karin Vahlberg

SAMMANFATTNING

Magisteruppsats i Företagsekonomi, Inriktning mot Externredovisning, Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet, Ht-2007

Författare: Lina Hervéus, Ylva Jäderberg, Karin Vahlberg

Handledare: Christian Ax, Jan Marton

Titel: Frivilliga Personalupplysningar - Skiljer sig upplysningarna som lämnas i årsredovisningen gentemot dem som lämnas på hemsidan?

Bakgrund och problemdiskussion: Den traditionella redovisningen tillgodoser inte intressentens informationsbehov då aktivering av humankapital inte är möjligt. Företagen kompenserar bristen på värdering av humankapital i de finansiella rapporterna genom att lämna flertalet frivilliga upplysningar om personalen i sina årsredovisningar. Tidigare studier har valt att fokusera på rapporteringen av personalupplysningar i årsredovisningarna. Idag utgör bolagens hemsida det största mediet. Att enbart studera årsredovisningar kan därför tänkas ge en bristfällig bild av den information som bolagen faktiskt kommunicerar ut till sina intressenter.

Syfte: Uppsatsens primära syfte är att urskilja om upplysningar om humankapital, vad gäller slag och mängd, skiljer sig åt mellan företagens årsredovisningar och deras hemsidor.

Avgränsningar: Samtliga tvingande upplysningar har exkluderats i studien.

Metod: I uppsatsen har totalt 14 företag i industri- och materialbranschens årsredovisningar och hemsidor studerats. För att kunna kvantifiera informationen har en innehållsanalys gjorts. Utifrån observationerna har en analys gjorts med hjälp av statistiska modeller. Förhållandet mellan kommunikationsmedlem har även sammanställts i en indextabell.

Slutsatser: Studien visar att bolagen lämnar i stort sett lika mycket frivilliga upplysningar om sin personal i årsredovisningen som på hemsidan. Upplysningarnas slag skiljer sig däremot mellan medierna. Upplysningarna på hemsidan överensstämmer mest med de upplysningar som lämnas i de icke-reviderade delarna av årsredovisningen. Vidare visar undersökningen att det finns skillnader mellan industri- och materialbranschen samt att frivilliga personalupplysningar på hemsidan främst riktar sig till nuvarande och blivande anställda.

Förslag till vidare forskning: Ett förslag till fortsatta studier är ta fram ett policydokument för redovisning av frivilliga personalupplysningar. Dokumentet skulle ha för avsikt att öka jämförbarheten mellan företagen. Efter att policydokumentet utformas skulle detta kunna testas på ett antal SME:s, samtidigt som analytiker- och en ägartestpanel, fick uttala sig om fördelarna och nackdelarna med dokumentet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND OCH PROBLEMDISKUSSION	6
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	9
1.3 SYFTE	9
1.4 AVGRÄNSNINGAR	9
2. TEORETISK REFERENSRAM	10
2.1 TVINGANDE UPPLYSNINGAR OM PERSONAL	10
2.2 FRIVILLIGA UPPLYSNINGAR OM PERSONAL	10
2.3 HUMANKAPITAL – DEFINITION OCH INTRESSE AV TILLÄGGSUPPLYSNINGAR	11
2.4 ÅRSREDOVISNINGENS INTRESSETER	13
2.5 ÅRSREDOVISNINGEN SOM KOMMUNIKATIONSKANAL	14
2.6 HEMSIDAN SOM KOMMUNIKATIONSKANAL.....	15
2.7 UTVECKLING AV BEFINTLIGA KOMMUNIKATIONSKANALER.....	16
2.8 TIDIGARE FORSKNING	17
2.9 SAMMANFATTNING.....	18
3. METOD	19
3.1 INLEDANDE METOD.....	19
3.2 INNEHÅLLSANALYS	19
3.3 URVAL.....	20
3.4 METOD FÖR DATAINSAMLING.....	21
3.4.1 Empirisk datainsamling.....	21
3.4.2 Teoretisk datainsamling	23
3.5 METOD FÖR EMPIRISK ANALYS	23
3.6 UNDERSÖKNINGSKVALITET	24
3.6.1 Validitet	25
3.6.2 Reliabilitet	25
3.6.3 Källkritik	26
4. EMPIRISK ANALYS	28
4.1 RANGKORRELATION MELLAN ÅRSREDOVISNINGARNA OCH HEMSIDORNA	28
4.2 ÅRSREDOVISNING OCH HEMSIDA UTIFRÅN DESS OLIKA DELAR	29
4.2.1 Internet i förhållande till årsredovisningens delar.....	29
4.2.2 Årsredovisningen i förhållande till hemsidans intressenter	30
4.3 SKILLNADER MELLAN BRANSCHERNA	31
4.4 UPPLYSNINGAR PÅ INTERNET I FÖRHÅLLANDE TILL ÅRSREDOVISNINGEN	31
4.4.1 Index för samtliga bolag.....	33
4.4.2 Index på branschnivå	34
5. AVSLUTNING	36
5.1 SLUTSATSER	36
5.2 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	37
KÄLLFÖRTECKNING	38
BILAGOR	41
BILAGA 1 KLASSIFICERINGAR.....	42
BILAGA 2 OBSERVATIONER PER KLASSIFICERING OCH FÖRETAG	43
BILAGA 3 MEDELVÄRDE PER KLASSIFICERING.....	57

FIGUR OCH TABELLFÖRTECKNING

FIGUR 1 TIDIGARE OCH NUVARANDE STUDIER INOM ÄMNET	8
TABELL 1. STUDIENS 24 KLASSIFICERINGAR INDELADE PÅ FEM OMRÅDEN	20
TABELL 2. URVAL AV FÖRETAG	21
TABELL 3 RANGKORRELATIONEN MELLAN ÅRSREDOVISNINGARNA OCH HEMSIDORNA	28
TABELL 4 RANGKORRELATIONEN MELLAN HEMSIDORNA OCH ÅRSREDOVISNINGENS OLIKA DELAR	29
TABELL 5 RANGKORRELATIONEN MELLAN ÅRSREDOVISNINGEN OCH HEMSIDORNAS OLIKA DELAR	30
TABELL 6 SKILLNADER MELLAN BRANSCHERNA	31
TABELL 7 INDEXTABELL	32

1. INLEDNING

I detta kapitel får läsaren en inblick i vad studien ämnar behandla, varför författarna har valt att fördjupa sig i ämnet samt vilka uppsatser som tidigare skrivits inom området. Vidare redogörs för uppsatsens syfte, dess forskningsfråga samt de avgränsningar som gjorts.

1.1 Bakgrund och Problemdiskussion

Studier inom området intellektuellt kapital i allmänhet och humankapital i synnerhet är aktuella då betydelsen av bolagens immateriella tillgångar ökar i förhållande till dess materiella tillgångar. Intellektuellt kapital utgör i allt större utsträckning en viktig del av företagens konkurrensfördelar.¹ Värdet och betydelsen av humankapitalet inkluderas dock inte i den finansiella rapporteringen, vilken ofta används som underlag vid beslutsfattande. Istället speglas personalen endast som en kostnadspost i företagens resultaträkning. Den traditionella redovisningen tillgodoser inte intressentens informationsbehov då aktivering av humankapital inte är möjligt. Vidare innebär detta att betydelsen av den finansiella rapporteringen minskar². En lucka har uppstått mellan intressenternas informationsbehov och den information som faktiskt presenteras av företaget i dess redovisning.³ Tidigare studier har visat att företagen kompenserar bristen på värdering av humankapital i de finansiella rapporterna med att lämna flertalet frivilliga upplysningar om personalen i sina årsredovisningar. Vid sidan av de traditionella årsredovisningarna lämnas information som understryker vikten av intellektuellt kapital. Företagen använder sig idag av alternativa sätt att kommunicera, exempelvis via massmedia och Internet.⁴ I vissa fall har företagen till och med gått så långt att fristående dokument, som enbart fokuserar på upplysningar om det intellektuella kapitalet, har tagits fram⁵. Detta är också något som EU-kommissionen uppmuntrar för att intressenterna skall kunna bilda sig en så sann bild som möjligt av företagen. Då det saknas särskilda riktlinjer för hur upplysningarna skall se ut föreslår EU-kommissionen att företagen utgår från *best practice*.⁶ Mängden upplysningar och inom vilka parametrar som företagen väljer att upplysa om personalen varierar. Undersökningar har visat att branschtillhörighet har en viss påverkan gällande hur mycket som redovisas om personalen i årsredovisningen⁷.

Idén till denna uppsats är en vidareutveckling av tidigare studier inom området humankapital på Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet. Tidigare uppsatser har behandlat överensstämmelsen mellan redovisning av personalupplysningar i årsredovisningen och det interna

* I uppsatsen definieras *Best Practice* som en praxis som är införd, fungerar och används, samt är bedömd av experter på området som det bästa som finns i bruk just nu. En praxis kan vara olika saker bland annat en process, ett avtal, en rutin eller ett förhållningssätt.

¹ Bukh et. al. (2005)

² Chen, Lin (2003)

³ Guthrie, Johanson, Bukh, Sánchez (2003)

⁴ Bukh et. al. (2005)

⁵ Lee et al. (2007)

⁶ Commission of The European Communities, *Study on the measurement of intangible assets and associated reporting practices* (2003)

⁷ Sönnergren (2006)

arbetet med humankapital⁸. Vidare har motiv bakom upplysningar om personal i årsredovisningen studerats⁹ och dessutom har en djupare undersökning kring vilka och vilken mängd personalupplysningar företag väljer att redovisa i sina årsredovisningar gjorts¹⁰. Föregående uppsatser har valt att fokusera på rapporteringen av personalupplysningar i årsredovisningarna. Etminan, Gladzki och Siwe kommer i sin uppsats fram till att årsredovisningarna bör kompletteras med ytterligare kommunikationskanaler. Detta eftersom årsredovisningen är ett begränsat dokument där nytta och kostnad måste vägas mot varandra. För att nå intressenten menar uppsatsförfattarna att företagen bör kommunicera personalens värde via medier där upplysningarna har möjlighet att ta mera utrymme i anspråk.¹¹ Connolly-Ahern och Broadway menar att bolagens webbplatser idag utgör det viktigaste verktyget för att bygga upp en god kommunikation med företagets intressenter.¹² fördelarna med att kommunicera via Internet är många då det leder till högre flexibilitet, ständig tillgänglighet och stora kostnadsbesparingar samtidigt som utrymmesmässiga begränsningar saknas¹³. Ett problem med elektronisk rapportering är dock att informationen inte är granskad i samma utsträckning som i årsredovisningen.¹⁴ Vidare kan det obegränsade informationsutrymmet leda till att bolagen lämnar för mycket information. Som intressent blir det då svårt att urskilja vilken information som är av betydelse. Avslutningsvis kan också utnyttjandet av flera informationskanaler leda till att dubbla budskap och divergerande information lämnas.

Tidigare uppsatser har, som tidigare nämnts, främst fokuserat på årsredovisningar. Detta kan ifrågasättas då kraven på snabb och aktuell information har ökat i och med den tekniska utvecklingen. Idag utgör bolagens hemsida det största mediet.¹⁵ Webbplatserna uppdateras kontinuerligt till skillnad från årsredovisningen som endast ges ut en gång per år. Det kan därför tänkas att informationen inte överensstämmer mellan de två medierna och att de upplysningar som lämnas på hemsidan är de mest aktuella. Att enbart studera årsredovisningar kan därför tänkas ge en osann bild av den information som bolagen faktiskt kommunicerar ut till sina intressenter. Denna uppsats kommer därför att inkludera båda medierna för att ta reda på om de finns skillnader mellan de frivilliga upplysningar som lämnas om humankapital i företagens årsredovisningar respektive hemsidor. Enligt tidigare forskning är informationen på hemsidorna i många fall identisk med den som lämnas i årsredovisningarna.¹⁶ Detta påstående har uppsatsen för avsikt att pröva.

⁸ Nilsson, Sahlin (2004)

⁹ Etminan et al. (2004), Algotsson, Engdahl (2004)

¹⁰ Sönnergren (2006)

¹¹ Etminan et al.(2004)

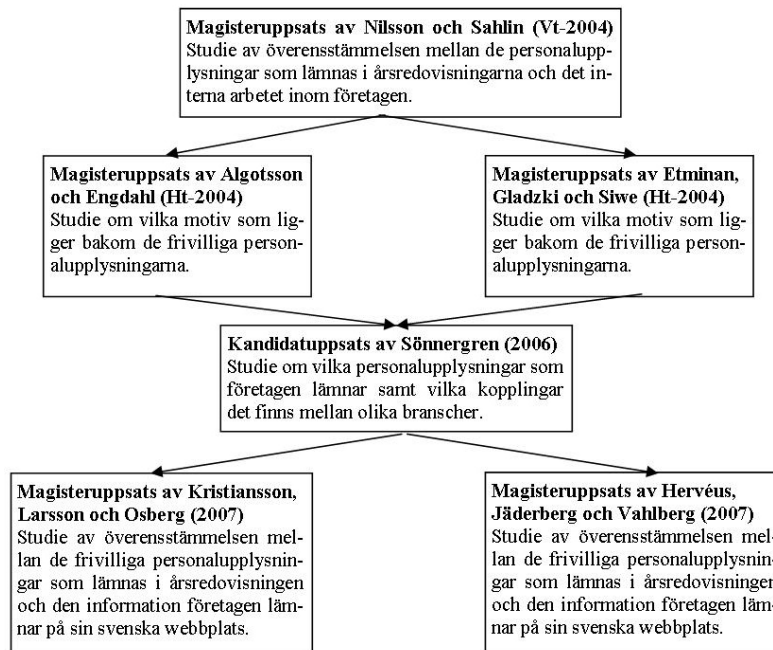
¹² Connolly-Ahern, Broadway (2007)

¹³ Rodriguez Bolivar, Senes Garcia (2007)

¹⁴ Connolly-Ahern, Broadway (2007)

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Xiao et. al. (2004)

Figur 1 Tidigare och nuvarande studier inom ämnet

Figuren ovan illustrerar att två uppsatsgrupper har tagit sig an studien för att den skall bli mer tillförlitlig. Urvalet av antalet bolag har på så vis kunnat breddas betydligt. Uppsatsgrupperna genomför studien med en i stort sett gemensam metodik och med nästan samma teoretiska referensram. Uppsatserna undersöker emellertid olika bolag och branscher vilket kan leda till att slutsatserna skiljer sig åt. Genom att göra en jämförande studie av de frivilliga upplysningar företagen lämnar om humankapital, på sina hemsidor respektive i årsredovisningarna, ämnar författarna undersöka om studier som enbart fokuserar på upplysningar i årsredovisningar går miste om väsentlig information. Studien bör också vara av relevans för företagen som ingår i urvalet samt dess konkurrenter. Förhoppningen är att uppsatsen ska förtydliga hur relationen ser ut mellan personalupplysningarna i de olika informationskällorna samt ge en översiktlig bild av vilka typer av upplysningar dessa företag väljer att lämna. På liknande sätt kan företag som ska introduceras på börsen eller som av annan anledning vill redovisa frivilliga upplysningar om humankapital skapa sig en översiktlig bild av hur andra företag har gått till väga.

Att studera överensstämmelsen mellan informationen i årsredovisningen med informationen på hemsidan är också av intresse då det finns studier som visar att informationskanalerna har olika tänkta användare. Årsredovisningen vänder sig i första hand till investerare¹⁷ medan hemsidan är tänkt att möta samtliga intressenter.¹⁸ Det är därför intressant att undersöka om informationen som lämnas skiljer sig åt beroende på vilken kanal som används.

¹⁷ Etminan et al. (2004)

¹⁸ Rodriguez Bolivar, Senes Garcia (2007)

1.2 Problemformulering

För att konkretisera ovanstående problemdiskussion har en bredare forskningsfråga formulerats. För denna redogörs nedan:

Finns det skillnader i mängd och slag av frivilliga upplysningar som lämnas om humankapital i företagens årsredovisningar och de frivilliga upplysningar som ges på deras hemsidor?

1.3 Syfte

Utifrån ovanstående problemformulering har uppsatsens primära syfte formats till att urskilja om frivilliga upplysningar rörande humankapital, vad gäller slag och mängd, skiljer sig åt mellan företagens årsredovisningar och deras hemsidor. Uppsatsens underliggande syfte är att ta reda på om dessa eventuella skillnader är branschspecifika eller kopplade till olika delar av årsredovisningen eller hemsidan. Uppsatsförfattarna kommer dessutom att bemöta påståendet om att hemsidan ofta är en direkt kopia av det som står i årsredovisningen.

1.4 Avgränsningar

Studien hänför sig endast till företagens *frivilliga* personalupplysningar och därmed har alla tvingande upplysningar företagen lämnat om sin personal exkluderats i undersökningen. En redogörelse för vilka upplysningar som är tvingande ges i teorikapitlet. Förhållanden hos företagens underleverantörer tas inte i beaktande. Vidare kommer delårsrapporter och övriga rapporter som inte är direkt kopplade till årsredovisningen att exkluderas i uppsatsen. På bolagens hemsidor har dessutom filer som behöver laddas ner för att läsas, samt företagens pressmeddelanden exkluderats. Bilder i årsredovisningen och på hemsidorna har ej tagits i beaktande. Bolag med färre anställda än 1500 har helt exkluderats i studiens urval. Avslutningsvis avser också studien endast företagens svenska årsredovisningar från 2006 samt bolagens hemsidor, vilka studerats under november månad 2007.

2. TEORETISK REFERENS RAM

I detta kapitel presenteras vår teori. Med denna vill vi ge läsaren förståelse för varför företag överhuvudtaget lämnar frivilliga upplysningar om humankapital i årsredovisningen respektive på hemsidan. Kapitlet illustrerar svårigheterna med att definiera intellektuellt kapital och humankapital, den underkategori vi valt att fokusera på. En definition av dessa två begrepp ges, samt en presentation av företagens olika intressentgrupper. Vi ger även läsaren en inblick i hur läget ser ut idag på redovisningsområdet för dessa frågor, samt varför det är viktigt med frivilliga upplysningar om personal. Vidare diskuteras hur kommunikationen mellan företag och intressenter sker och avslutningsvis ges en sammanfattning av teorin.

2.1 Tvingande upplysningar om personal

Då denna studie endast kommer att ta upp information utöver vad som är tvingande enligt svensk redovisningslagstiftning följer nedan en kort redogörelse för vad som därmed lämnas utanför studien.

Tilläggsupplysningar enligt ÅRL 7:32, vilken hänvisar till ÅRL 5:18–26, samt IFRS och RR30 exkluderas i uppsatsen. I grova drag berörs följande av dessa bestämmelser; upplysningar om medeltalet anställda, könsfördelning samt sjukfrånvaro under räkenskapsåret – specificerad på ett antal parametrar. Upplysningar som berörs gällande ledande befattningshavare är könsfördelning, löner, ersättningar och sociala kostnader. Även upplysningar om pensioner och liknande förmåner samt avtal om avgångsvederlag för tidigare styrelse, suppleanter, verkställande direktör och vice verkställande direktörer är tvingande.¹⁹ Därtill kommer vissa tvingande krav enligt bolagsstyrningskoden som gäller uppgifter om styrelse och verkställande direktör, vilket stadgas i företagets bolagsstyrningsrapport.²⁰

2.2 Frivilliga upplysningar om personal

Företagen väljer att utöver de tvingande upplysningarna redogöra för det humankapital som finns i bolaget. Detta görs främst i de icke reviderade delarna av årsredovisningen²¹. Artsberg och Haller (2001) studerade de noterade bolagen på dåtidens A-lista på Stockholmsbörsen. Samtliga bolag upplyser om personalens betydelse och dess insatser. Hälften av bolagen informerar betydligt mer om personalen än vad lagen kräver. Återkommande upplysningar bland de studerade bolagen var antalet utbildningsdagar, personalomsättning, åldersfördelning, personalens utbildningsnivå samt effektivitetsmått där omsättning/anställd eller vinst/anställd redovisas.

Tilläggsupplysningarna är nyttig information för aktiemarknaden och för de anställda, något vi redogör för ytterligare i stycke 2.3. Dock finns det tendenser som visar på en minskning av intresset att upplysa frivilligt om humankapital och att dessa upplysningar därför kan försvinna om inte området regleras. Redovisningsinformationen följer rådande trender och då

¹⁹ FARs SAMLINGSVOLYM (2007)

²⁰ Svensk kod för bolagsstyrning

²¹ Artsberg (2005)

det pågår en diskussion i samhället inom ett visst område tenderar företagen att frivilligt upplysa om detta. Då debatten svalnar av i samhället följer företagen efter med att reducera de frivilliga upplysningarna²².

Motiv till att företagen lämnar frivilliga upplysningar kan förklaras av att det leder till en rad av positiva effekter för företaget. De frivilliga upplysningarna leder till att informationsasymmetrin reduceras bland investerarna. Minskad informationsasymmetri leder i sin tur till att investeraren kan känna sig något mer säker på att bolagets aktier handlas till rätt pris och därmed ökar likviditeten i bolagets aktier. På detta sätt får investeraren en mer transparent bild av bolaget²³. Frivilliga upplysningar leder även till att kostnaden för kapital minskar. Om investeraren inte har tillräckligt med information om bolaget och inte den insikt i bolaget som ledningen har, kommer investeraren kräva en högre riskpremie för att placera pengar i bolaget eftersom det då medför en hög risk. Frivilliga upplysningar leder till att riskpremien minskar eftersom investerarens insikt i bolaget ökar och därmed reduceras en del av risken med placeringen eftersom investeraren har mer information att basera sin bedömning av bolagets framtida utveckling på²⁴.

2.3 Humankapital – Definition och intresse av tilläggsupplysningar

Definitionen av intellektuellt kapital skiljer sig mellan olika ämnesområden inom företagsökonomi, framförallt i den engelska litteraturen. Enligt Kaufmann och Schneider (2004) har varje författare sin egen vinkling på definitionen. Trots detta är flera forskare överens om att det intellektuella kapitalet kan delas upp i tre underkategorier; *strukturkapital*, *kundkapital/affärskapital* och *humankapital*²⁵. Natasja Steenkamp (2007) kommer i sin undersökning fram till att den underkategori det rapporteras mest om inom intellektuellt kapital är humankapitalet och att det där är upplysningar om personalen som dominerar.²⁶ Denna studie kommer enbart att inrikta sig på underkategorin humankapital. I flera fall har mer övergripande litteratur om intellektuellt kapital studerats och vi har då valt att applicera det på vår studie om humankapital.

Ett företags humankapital kan definieras som dess medarbetares kompetens. Kompetensen kan emellertid vara svår att fastställa och författaren av boken *Intellektuellt Kapital* – Thomas A. Stewart – menar att en vidare förklaring krävs. Humankapital kan även förklaras som något som är genomförbart för en medarbetare, på både ett kompetens- och viljemässigt plan.²⁷ Rent redovisningsmässigt är humankapital detsamma som upplysningar rörande personalen som inte går att kapitalisera, eftersom de är av icke-finansiell karaktär.²⁸

²² Artsberg (2005)

²³ García-Meca et al (2005), Healy, Palepu (2001)

²⁴ Healy, Palepu (2001)

²⁵ Kaufmann, Schneider (2004)

²⁶ Steenkamp (2007)

²⁷ Stewart, T A (1997)

²⁸ Hansson J, Andersson, P E (1999)

Betydelsen hos det intellektuella kapitalet har, som sagt, ökat på senare tid²⁹ och är nu en erkänd värdeskapare i företag.³⁰ Detta klargörs exempelvis av Stewart, i en artikel i tidskriften *Fortune*, där författaren framställer kunskap som ett företags viktigaste tillgång och menar att det är nutidens hetaste råvara.³¹ En av anledningarna till att ämnets aktualitet har ökat är redovisningsbehovet hos *den nya ekonomins** företag och svårigheten att uppfylla det behovet med hjälp av den gamla ekonomins principer.³² Traditionellt sett har redovisningen endast stöttat tillgångar av mer fysisk karaktär som till exempel inventarier, byggnader och mark.³³ Mänsklig intelligens och intellektuella resurser utgör idag en organisations viktigaste tillgång. Denna tillgångs värde går inte att mäta på samma sätt som traditionella tillgångar³⁴ och i nuläget får inte intellektuellt kapital aktiveras i balansräkningen som en tillgång för ett företag.³⁵ Därmed går det ej heller att på ett riktigt sätt fastställa ett företags faktiska värde.³⁶

Det kapital ett företag lägger ner på sin personal kan leda till ökade framtida intäkter tack vare personalens ökade prestationsmöjligheter. Om det är så, menar Hendriksen och van Breda i boken *Accounting Theory*, borde den typen av utgifter för personalen redovisas som tillgångar istället för som kostnader, vilket är fallet idag.³⁷ Det är dock svårt att uppfylla IASB:s tillgångskriterier.³⁸ En möjlighet att aktivera humankapitalet som en tillgång i balansräkningen är i de fall det är en del av förvärvad goodwill. I dessa fall redovisas det dock inte separat utan utgör bara en del av den totala goodwillposten.³⁹ Svårigheten med denna typ av kapital ligger i att först och främst identifiera det humankapitalet, sedan i att mäta och redovisa det i finansiella mått.⁴⁰

Ett av problemen som skulle kunna uppstå om humankapital skulle få aktiveras i balansräkningen är att företaget inte äger sina medarbetare. Medarbetarna, vilket vi tidigare påpekat, är de som faktiskt besitter det intellektuella kapitalet. Rent formellt äger alltså företaget inte heller sitt humankapital.⁴¹ Det är därför svårt att till fullo kontrollera humankapitalet⁴² och eftersom kontrollerbarhet är ett av kriterierna för att kunna aktivera en immateriell tillgång kan ett företag inte ta upp humankapitalet i sin balansräkning.⁴³ Det går inte heller att aktivera de kostnader som bygger upp det humankapitalet, som exempelvis utbildning och personalvård.⁴⁴ En lösning på detta problem, som Hansson och Andersson diskuterar i boken *Intellektuellt kapital i teori och praktik*, skulle kunna vara att redovisa humankapitalet på

²⁹ Kaufmann, Schneider (2004)

³⁰ Lee A et al. (2007)

³¹ Steenkamp (2007)

³² Ibid.

³³ Lee A et al. (2007)

³⁴ Edvinsson, Malone (1999)

³⁵ FARs Samlingsvolym (2007)

³⁶ Edvinsson, Malone (1999)

³⁷ Hendriksen, van Breda (1977)

³⁸ IASB:s ramverk

³⁹ Edvinsson, Malone (1999)

⁴⁰ Steenkamp (2007), Guthrie et. al. (2003)

⁴¹ Johanson (2003)

⁴² Bukh et. al. (2005)

⁴³ IASB:s ramverk

⁴⁴ Bukh et. al. (2005)

balansräkningens skuldsida – förutsatt att det hade varit möjligt att värdera – eftersom man skulle kunna säga att företagen lånar sina anställda.⁴⁵

Det är viktigt att företagen ändå på något sätt redogör för sitt humankapital, exempelvis i den icke reviderade delen av årsredovisningen eller på hemsidan. Dessa frivilliga upplysningar kan vara av betydelse för investerare då de beslutar sig för var de skall placera sitt kapital. På grund av svårigheten att få med humankapitalet som en tillgång har flera företag istället valt att presentera information om det i självständiga dokument eller uttalanden. Dessa uttalanden är viktiga då bolagen försöker identifiera, värdera och rapportera humankapitalets värde⁴⁶ och denna information efterfrågas allt oftare av externa intressenter.⁴⁷ Även företagen själva anser att det är viktigt att på något sätt redovisa humankapitalet externt, vilket framgår av slutsatsen i Sönnergrens studie (2006). Sönnergren menar att samtliga 16 undersökta företag har lämnat upplysningar om olika områden inom humankapital i sina årsredovisningar. Dessa frivilliga upplysningar kompletterar den tvingande informationen på ett bra sätt.⁴⁸ Även Etminan et al. (2004) kommer fram till att företagen anser att det finns fördelar med att redovisa denna typ av information externt och att det därför bör göras.⁴⁹

2.4 Årsredovisningens intressenter

Traditionellt har årsredovisningens enda uppgift varit att förse företagets ägare med nödvändig information.⁵⁰ I och med aktiemarknadens framväxt ökade kraven på redovisning alltefterstom och så småningom uppstod en ökad fokusering på periodresultatet.⁵¹ Nuförtiden uppfattas även intressentgrupper utöver investerare som viktiga mottagare av företagets information⁵². De olika intressentgrupperna – företagets kunder, leverantörer, media, långgivare, anställda och konkurrenter – har alla olika behov, som dessutom kan skilja sig även inom varje intressentgrupp. Exempel på sådana olikheter kan vara att kunder och leverantörer har ett bredare helhetsintresse, medan långgivare har ett mer ensidigt intresse av företagets finansiella situation – och därmed förmodligen inte är så intresserade av upplysningar om just humankapital. De intressentgrupper som verkar ha det största intresset av upplysningar om humankapital är anställda, blivande anställda och företag i samma bransch. Anställda har ett intresse i företaget som arbetsplats och inkomstkälla, medan andra företag i samma bransch är mer intresserade av benchmarking. Ägare är mer intresserade av företagets effektivitet, som grund för investeringsbeslut.⁵³ Övriga intressentgrupper hamnar i många fall fortfarande i skuggan av aktieägarna.⁵⁴

⁴⁵ Hansson J, Andersson P E (1999)

⁴⁶ Bukh et.al. (2005)

⁴⁷ Guthrie et.al. (2003)

⁴⁸ Sönnergren, (2006)

⁴⁹ Etminan et. al. (2004)

⁵⁰ Hendriksen, van Breda (1992)

⁵¹ Jönsson-Lundmark (1980)

⁵² Hendriksen, van Breda (1992)

⁵³ Smith (2006)

⁵⁴ Hendriksen, van Breda (1992)

2.5 Årsredovisningen som kommunikationskanal

Ett sätt för aktieägaren att erhålla information, om exempelvis företagets ekonomiska utveckling, är genom att på egen hand sammanställa sådan redovisningsinformation som presenteras i företagets årsredovisningar.⁵⁵ En investerares mål med företagsanalys är att bedöma historiska data för att på så sätt utvärdera ett företags dagsläge.⁵⁶ Den information som företaget kommunicerar via årsredovisningen är då viktig för förståelsen av företagets ekonomiska situation.⁵⁷ Oavsett vilken ansats som väljs när en investeringsanalys görs så finns årsredovisningen med som en bedömningsparameter.⁵⁸ Fördelarna med att använda årsredovisningen som informationskälla är att stora delar av den, till skillnad från samtliga delar på ett företags hemsida, är granskad av en oberoende revisor. Detta gör det svårare att använda sig av hemsidan som informationskanal.⁵⁹

Årsredovisningar, som sammanfattningar av företagets verksamhet, kan sägas vara ett *redovisningens språk*.⁶⁰ Årsredovisningen kan alltså likställas med en kommunikationsprocess mellan företaget och dess ägare.⁶¹ På senare tid har dock, som tidigare påpekats, ett gap uppstått mellan den typ av information som presenteras av företagen jämfört med den information som efterfrågas av intressenterna.⁶² För att aktiemarknaden skall vara effektiv måste aktieägarna - samt institutionella investerare - ha möjlighet att göra kvalificerade bedömningar baserade på den information som finns tillgänglig.⁶³

Företagen tycker att aktieägarna är en av årsredovisningens viktigaste intressentgrupper⁶⁴ och vill därför utveckla och underlätta förståelsen av årsredovisningen som kommunikationskanal. Detta är tydligt då flera studier av årsredovisningens läsbarhet har genomförts.⁶⁵ Relevant redovisning är intressant ur ett investerarperspektiv, förutsatt att den kan utgöra beslutsunderlag vid val av investering. För en aktieägare finns, förutom som investeringsunderlag, ytterligare en anledning att efterfråga redovisningsdata; nämligen för att kontrollera företagsledningens handlande. Detta gäller självklart inte i de fall där ägarna även utgör företagsledningen.⁶⁶ Undersökningar har visat att många aktieägare använder extern information, såsom tidningar eller rådgivare, oftare än information som lämnas direkt från företaget.⁶⁷ Tidigare uppsatser på detta område visar att årsredovisningen tas fram med aktieägarna som främsta målgrupp. Företagen försöker anpassa sina årsredovisningar till såväl befintliga som potentiella investerare. Övriga intressenter är sekundära målgrupper i detta fall.⁶⁸ De tunga

⁵⁵ Bohlin (1987), Bedford, Baladouni (1962)

⁵⁶ Rimmel, Föreläsningsunderlag (2007)

⁵⁷ Rimmel (2003)

⁵⁸ Rimmel, Föreläsningsunderlag (2007)

⁵⁹ Xiao et al. (2004)

⁶⁰ Bedford, Baladouni (1962), Jönsson-Lundmark (1980)

⁶¹ Bedford, Baladouni (1962)

⁶² Guthrie et. al. (2003)

⁶³ Bohlin (1987)

⁶⁴ Skogsvik (2002)

⁶⁵ Bohlin (1987)

⁶⁶ Smith (2006)

⁶⁷ Bohlin (1987)

⁶⁸ Sillberg (2003)

börsbolagen ser dock inte bara årsredovisningen som en finansiell rapport, utan även som en möjlighet att öka PR-värdet gentemot aktieägarna⁶⁹.

2.6 Hemsidan som kommunikationskanal

Företagens hemsidor är idag det största mediet där företagen kommunicerar med sina intressenter⁷⁰. En marknadsundersökning gjord av Hallvarsson & Halvarson (2004) påvisade vilka kanaler finansanalytiker och ekonomijournalister främst använder sig av då de letar efter finansiell information. Undersökningen visade att 85 % av de tillfrågade redan 2004 dagligen sökte finansiell information på de enskilda bolagens hemsidor. Hemsidorna var enligt undersökningen den viktigaste källan till information⁷¹. Sedan 2001 kräver Stockholmsbörsen i sitt noteringsavtal att alla företag som är listade skall ha en egen hemsida där offentliggjord information från bolaget till aktiemarknaden skall finnas tillgänglig i minst tre år⁷².

Ökad finansiell rapportering på Internet är en följd av att företagen idag är i behov av kapital från den globala kapitalmarknaden och företagens intressenter förväntar sig numera att hitta den information de söker på hemsidan⁷³. Företagen behöver visa en internationell profil då Internet har gjort fysiska avstånd och nationella gränser mindre betydelsefulla⁷⁴. Internet är enligt Z. Xiao et al. (2004) en problemlösare som ger bättre kommunikation mellan företag och dess intressenter. Samtidigt är Internet en problemskapare då det medför att företagen nu har högre krav på sig att lämna information är tidigare. Ur företagens perspektiv är det inte självklart att de vill ge mer information bara för att det är tekniskt möjligt⁷⁵.

Fördelarna med Internet är att det är billigt, snabbt och flexibelt. Internet möjliggör för företagen att lämna mer icke-finansiell information än den som lämnas i årsredovisningarna. En nackdel med att lämna mycket information på hemsidorna är att det kan leda till att intressenterna får svårt att reda ut vilken information som är relevant⁷⁶. En lösning på detta problem är att Internet ger möjligheten att lämna skräddarsydd information som är direkt riktad till olika intressentgrupper⁷⁷. För att lyckas med sin rapportering på Internet är det, enligt Bolivar och Garcia (2007), viktigt att veta vilken information intressenterna efterfrågar. Det gäller även att presentera denna information i rätt sammanhang och i rätt format, så att den skapar värde för intressenten.

Internet möjliggör tvåvägskommunikation mellan företaget och dess intressenter, men enligt en studie av Connolly-Ahern, Broadway (2006) används inte denna möjlighet fullt ut. I deras studie analyserades 110 företag och av dessa hade samtliga någon form av kompetensstrategi på sin hemsida. Alla hemsidor hade även information riktad till nuvarande eller potentiella

⁶⁹ www.aktiespararna.se

⁷⁰ Connolly-Ahern, Broadway (2006)

⁷¹ Mathiesen (2005)

⁷² Stockholmsbörsens noteringsavtal

⁷³ Connolly-Ahern, Broadway (2006)

⁷⁴ Williams et al. (2006)

⁷⁵ Z. Xiao et al. (2004)

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Adams, Frost (2006)

medarbetare. Författarna menar att detta indikerar att hemsidorna fått ökad betydelse som rekryteringsverktyg.⁷⁸

Teknologisk utveckling har inneburit ökade möjligheter att lämna mer avancerad information på ett lättförståeligt vis på bolagens hemsidor. En fördel med detta är att även mindre placerare nu i större utsträckning än tidigare själva kan ta del av informationen utan att behöva ta hjälp av analytiker⁷⁹. Enligt Z. Xiao et al. (2004) påverkar dock den teknologiska utvecklingen endast sättet att presentera informationen på, inte dess innehåll. Han menar att den tekniska utvecklingen inte påverkar den finansiella rapporteringen på Internet. Istället är det den icke-tekniska utvecklingen som påverkar den finansiella rapporteringen och sedan anpassas tekniken till att lösa de problem som efterfrågas⁸⁰. Det är därför viktigt att förstå kapitalmarknadens behov och hur regelverket utvecklas innan man ser på hur den finansiella rapporteringen på Internet skall ändras⁸¹.

2.7 Utveckling av befintliga kommunikationskanaler

Användarna av den finansiella rapporteringen ställer idag höga krav på att få relevant information och de vill därför så snabbt som möjligt ha tillgång till den finansiella rapporteringen. Den tryckta årsredovisningen är ett dokument med stora mängder information, som ofta tar flera månader att framställa. Idag innebär det att företagen förbereder bokslutsarbetet i god tid för att kunna färdigställa årsredovisningen så snabbt som möjligt. Än så länge utgör årsredovisningen navet i finansiell rapportering. Med ny teknik, förändrade krav från intressenterna samt stora satsningar från Bolagsverket kan detta dock komma att förändras.⁸² Det är inte bara *vad* som kommuniceras som spelar in, utan även *hur* den kommuniceras.⁸³ Internet gör det möjligt för företagen att lämna frekvent uppdaterad information på hemsidorna, vilket i sin tur ökar intressenternas förväntningar på snabb information. Z. Xiao (2004) menar att informationen på Internet i stort sett en kopia av det som står i årsredovisningen.⁸⁴

Enligt Stockholmsbörsens noteringsavtal, som skall följas av alla bolag noterade på Stockholmsbörsen, har kravet på att lämna en utförlig redogörelse för samtliga utestående incitamentsprogram dessutom flyttats *från* årsredovisningen till hemsidan, sedan 1 juli 2006. Anledningen till detta är att antalet utestående aktier hela tiden ändras och det blir därför mer aktuellt att ha den informationen uppdaterad på hemsidan.⁸⁵

Det finns enligt Z. Xiao delade meningar bland experter som uttalat sig i deras studie angående årsredovisningens överlevnad. Om den finansiella informationen på Internet är frekvent uppdaterad kan det innebära att även redovisningsperioderna i framtiden får minskad betydelse eftersom den finansiella informationen då ständigt blir en färskvara och enskilda doku-

⁷⁸ Connolly-Ahern, Broadway (2006)

⁷⁹ Debreceeny et al. (2002)

⁸⁰ Z. Xiao et al. (2004)

⁸¹ Williams et al. (2006)

⁸² www.halvarsson.se

⁸³ Bolivar, Garcia (2007), Guthrie et. al. (2003)

⁸⁴ Z. Xiao et al. (2004)

⁸⁵ Stockholmsbörsens allmänna råd om finansiell information på hemsidan

ment snabbt blir inaktuella. En svårighet med informationen på hemsidorna är att skilja på reviderad och icke-reviderad information. Detta kan leda till att revisionen i framtiden behöver fokusera mer på system samt på mer rullande och kontinuerliga kontroller.⁸⁶

2.8 Tidigare forskning

Forskningen på upplysningar om humankapital är väldigt bred och har på senare tid dessutom tagit flera olika riktningar⁸⁷. Nedan redogörs det därför endast för tidigare studier som har nära anknytning till denna uppsats.

Denna studie är den första som jämför sambandet mellan upplysningar om humankapital i årsredovisningen och på hemsidan. Det finns dock forskning som liknar denna inriktning, mest likt är kanske det som skrivits av Christian Ax och Jan Marton i forskningsrapporten *Human capital disclosures and management practices*. Författarna har där undersökt om det finns ett samband mellan upplysningar om humankapital i årsredovisningen och styrning av humankapital i praktiken. Ax och Marton kommer, efter att ha undersökt de 16 mest omsatta börsbolagen på Stockholmsbörsen, fram till att det finns ett svagt, icke systematiskt samband mellan dessa data.⁸⁸

I det forskningsprojekt, som slutligen mynnade ut i ovan nämnda rapport, har även tidigare uppsatser skrivits. Fredrik R. Nilsson och Linda Sahlin lade våren 2004 fram magisteruppsatsen *Lyser upplysningar upp? En studie av överensstämmelsen mellan i årsredovisningar lämnade personalupplysningar och företags interna arbete*. Bakgrunden till denna uppsats var personalupplysningarnas ökade betydelse och dess syfte; att tillsammans med övrig information utgöra en så korrekt avbild som möjligt av ett företag. Nilsson och Sahlin kommer fram till att de upplysningar som företagen lämnar i årsredovisningarna inte har högre prioritet än de upplysningar företagen väljer att lämna utanför.⁸⁹ Sonja Etminan, Linda Gladzki och Henrik Siwe studerade i sin magisteruppsats *Motiv bakom frivilliga personalupplysningar i årsredovisningen – en studie av svenskrelaterade företag inom tillverkningsbranschen* vilka motiv som fanns då sex företag inom tillverkningsindustrin tog fram personaluppgifter till sina årsredovisningar. Slutsatsen i denna studie var att företagen med sina personalupplysningar avsåg att få ett bra anseende utåt, genom att öka transparensen och verksamhetens legitimitet.⁹⁰ I magisteruppsatsen *Motiv bakom redovisningen av personalupplysningar – En studie av de fyra storbankerna i Sverige* (2005) kommer författarna Daniel Algotsson och Caroline Engdahl fram till slutsatsen att de upplysningar som lämnas i årsredovisningarna dels beror av omvärldens krav och dels av vilken bild som företaget vill visa utåt. Trender och debatt i samhället påverkar, liksom avvägningen mellan kostnad och nytta. Företagen förefaller väl medvetna om PR-effekterna.⁹¹ Elisabeth Sönnergren (2006) kommer i

⁸⁶ Z. Xiao et al. (2004)

⁸⁷ Guthrie et. al. (2003)

⁸⁸ Ax, Marton (2007)

⁸⁹ Nilsson, Sahlin (2004)

⁹⁰ Etminan et. al. (2004)

⁹¹ Algotsson, Engdahl (2005)

Vilka och vilken mängd frivilliga personuppgifter redovisas i företagens årsredovisningar? fram till att de 16 företag som studerats anser det relevant att upplysa om personal. Sönnergren menar dock att stor spridning finns mellan de områden som de undersökta företagen valt att lämna uppgifter om.⁹²

Ovan beskrivna studier var vår utgångspunkt då vi började arbetet med denna uppsats. På vilket sätt redogörs för närmare i metodkapitlet.

2.9 Sammanfattning

Flera varierande definitioner på intellektuellt kapital förekommer i den litteratur som studerats av författarna till denna uppsats. Det verkar oss dock som om de flesta numera är överens om att det intellektuella kapitalet är icke-finansiellt och är en sammansättning av strukturkapital, humankapital samt affärskapital.

Ett av problemen med humankapitalet är att det, trots att det idag är en erkänd värdeskapare, inte får aktiveras, vilket leder till en missvisande bild av företagets värde. Detta är också anledningen till att företagen lämnar mycket frivilliga uppgifter om sin personal. Dessa uppgifter, som lämnas utöver det lagstadgade kravet, blir ett sätt att lösa problemet och ge intressenterna ytterligare information. Härmed försöker man även minska gapet mellan intressenternas efterfrågan av, och företagets utbud av, information.

Aktieägarna är, enligt flera teoretiker, årsredovisningens främsta målgrupp. De är dock inte den primära målgruppen för frivilliga uppgifter om företagets humankapital. Forskning gällande årsredovisningen som kommunikationskanal gentemot övriga intressentgrupper är dock begränsad. Även företagen själva anser att aktieägarna är årsredovisningens främsta mottagare och har valt att utveckla denna kommunikationskanal ur ett investerarperspektiv.

Finansiell rapportering på Internet används allt flitigare. Enligt senare forskning är hemsidan idag det största mediet för företagen i kommunikationen med sina intressenter. Hemsidan lämnar dock mycket lite frivilliga personuppgifter riktade specifikt till aktieägarna.

⁹² Sönnergren (2006)

3. Metod

I detta kapitel presenteras metoden för uppsatsens författande. Först ges en sammanfattande inledning av metoden för att läsaren skall få en överblick av hur studien har genomförts. Därefter ges en mer detaljerad beskrivning av metoden där innehållsanalys, urval, metod för empirisk analys, datainsamling och undersökningskvalitet går igenom. Avslutningsvis förs en diskussion kring studiens undersökningskvalitet..

3.1 Inledande metod

I uppsatsen studeras totalt 14 företag inom två branscher; industri- och materialbranschen. 11 av de 14 företagen tillhör industribranschen och de övriga tre företagen tillhör materialbranschen. För samtliga bolag har årsredovisningar och hemsidor genomgående studerats för att se huruvida de frivilliga personalupplysningarna överensstämmer i slag och mängd medierna emellan. För att kunna kvantifiera informationen har en innehållsanalys gjorts, där texten i årsredovisningarna och på hemsidan har kodifierats. Utifrån observationerna har statistiska körningar gjorts i SPSS för att se huruvida informationen korrelerar mellan de olika kommunikationsmedlen. Förhållandet mellan kommunikationsmedlen har även sammanställts i en indextabell där det diskuterats vilket slag av information som företagen upplyser mer eller mindre om på hemsidorna.

3.2 Innehållsanalys

Vid studier av upplysningar inom området humankapital är det vanligt att *innehållsanalys* tillämpas. Innehållsanalysen möjliggör en kvantifiering av antalet upplysningar inom humankapital⁹³. Metoden innebär att text kodifieras i olika grupper eller områden beroende på olika kriterier. På så sätt kan texten inom ett visst område kodifieras vilket fångar upp den empiriska datan.⁹⁴ För att kunna göra en innehållsanalys krävs att en väletablerad kodningsmall tillämpas som dels styr vilken information som studien ska fokusera på, och dels hur denna information ska klassificeras. En väletablerad kodningsmall är viktig för att resultatet av studien ska kunna tolkas och för att studien ska kunna jämföras med andra studier. En väletablerad mall med tydliga riktlinjer för klassificering leder även till ökad transparens samt till att studien inte påverkas lika mycket av forskarens egen bedömning av vad som anses vara en frivillig upplysning inom intellektuellt kapital och vad som inte anses rymmas inom området⁹⁵.

Det kodningsdokument som har använts för att klassificera olika typer av upplysningar i årsredovisningarna och på hemsidorna är från början hämtat ur en studie från Danmark utförd av professor Per Nikolaj Bukh.⁹⁶ Dokumentet består av ett antal parametrar som syftar till att urskilja och kategorisera upplysningar som presenteras om personalen. Uppsatsen *Lyser upplysningar upp*⁹⁷, var den första uppsatsen handledt av Jan Marton och Christian Ax som

⁹³ Beattie, Thomson (2007)

⁹⁴ Milne, Adler (1999)

⁹⁵ Beattie, Thomson (2007)

⁹⁶ Bukh et. al., P.N., Larsen HT, Mouritsen J (2001)

⁹⁷ Nilsson, Sahlin (2004)

använde sig av Bukhs mall. Uppsatsförfattarna gjorde några få ändringar för att kodningen bättre skulle lämpa sig för studiens ändamål. Parametrarna översattes också till svenska. Kodningsmallen består av 24 parametrar indelade i fem informationsområden och det är denna något redigerade kodningsmall som även har använts i vår studie. Nedan visas de 24 klassificeringarna indelade på fem undergrupper.

Personalens sammansättning	Utbildning
Aldersstruktur	Kompetensutvecklingspolicy
Hierarkisk struktur	Utbildnings- och träningsutgifter för personalen
Könsfördelning	Personalutgifter/anställd
Etnisk mångfald	Rekrytering, avlöning och incitament
Nedbrytning av personalen i organisatoriska enheter	Rekryteringspolicy
Personalens utbildningsnivå	Arbetsrotationsmöjligheter
Personalens hälsa	Karriärmöjligheter
Personalomsättning	Lönesättningspolicy
Kommentarer kring förändring av antalet anställda	Belöningsssystem för personalen
Personalthälsa och säkerhet	Övriga personalförmåner
Sjukfrånvaro	Value added och anställda
Kontinuerlig kommunikation med personalen	Uttalande om nyckelpersonal
Personaltrivsel	Försäljning/anställd
	Value added/anställd

Tabell 1. Studiens 24 klassificeringar indelade på fem områden

3.3 Urval

Vårt urval har tagits fram tillsammans med författarna till vår systeruppsats; Kristiansson, Larsson och Osberg. Totalt bygger de båda studierna på urval av de största svenska börsbolagen baserat på börsvärde, noterade inom Stockholmsbörsens Large Cap.⁹⁸ Detta segment bestod vid tidpunkten för fastställandet av urvalet av totalt 72 bolag. Från denna lista valde vi därefter att plocka bort företag i branscher med stora börsvärden som berodde på innehav i andra bolag, samt bolag som hade få anställda i relation till sitt börsvärde. Inga bolag med färre än 1500 anställda har studerats. Bolagen som exkluderats i studien utgörs främst av fastighetsbolag, investmentbolag samt bolag inom gruv- och metallindustrin. Därutöver har även de företag tagits bort som är noterade primärt på någon annan börs än Stockholmsbörsen, då vår avsikt är att göra en studie utifrån svenska bolag. Urvalets storlek togs fram utifrån vad som ansågs rimligt i förhållande till mängd data att gå igenom samt hur lång tid uppsatsen har till sitt förfogande. Tillsammans med systeruppsatsen valde vi därigenom att gå igenom de 29 bolag med störst börsvärde som återstod.

Vi har också valt att dela in företagen i olika branscher och kom fram till att en befintlig branschindelning från någon av de större affärstidningarna skulle användas. Den branschindelning som valts är hämtad från Veckans Affärer.⁹⁹ Efter att urvalet delats in i branscher gjordes en uppdelning mellan uppsatsgrupperna så att respektive grupp fick ett urval bestå-

⁹⁸ Listan över Stockholmsbörsens Large Cap är hämtad från Dagens Industri 071107

⁹⁹ Veckans Affärer nr.44 (2007)

ende av 14 respektive 15 företag. Denna uppsats baseras på totalt 14 företag varav tre i materialbranschen och 11 i industribranschen. Företagen som ingår i vår studie visas i tabellen nedan.

Materialbranschen	Industribranschen	
Holmen	Volvo	Hexagon
SCA	Sandvik	Securitas
SSAB	Scania	SAS
	Alfa Laval	Assa Abloy
	Atlas Copco	Skanska
	SKF	

Tabell 2. Urval av företag

3.4 Metod för datainsamling

För att genomföra studien har data samlats in. Datan är dels av empirisk karaktär och dels av teoretisk karaktär. Datan har samlats in enligt nedanstående tillvägagångssätt.

3.4.1 Empirisk datainsamling

Datan består främst av observationer från årsredovisningar och hemsidor. Datan återfinns i bilaga 2. Årsredovisningarna har beställts eller skrivits ut från företagets hemsidor. Studien avser endast företagets årsredovisningar från 2006, hemsidorna har däremot studerats under november månad 2007. I båda fallen motiveras valet med att informationen är den mest aktuella som har gått att uppbringa vid tidpunkten för studien. Det bör poängteras att endast svenska årsredovisningar har varit föremål för undersökning. Även hemsidorna har främst studerats på svenska, men i de fall bolagen saknade webbplatser med information på svenska har dessa studerats på engelska.

Vid datainsamlingen har endast frivilliga personalupplysningar tagits i beaktande. Detta innebär att upplysningar som inkluderas i årsredovisningen eller på hemsidan endast för att lagen kräver det, inte har noterats. Frivilliga upplysningar rörande *könsfördelning* och *sjukfrånvaro* är inkluderade som två av våra klassificeringar enligt ovan nämnda kodningsmall. Lagen kräver att företagen upplyser om dessa områden. I undantagsfall har företagen emellertid lämnat upplysningar utöver vad som är tvingande enligt lag, även inom dessa klassificeringar, och i de fallen har dessa frivilliga upplysningar noterats.

Efter att urvalet delats in branschvis mellan uppsatsgrupperna har även företagen fördelats mellan de båda uppsatsernas författare som har undersökt cirka fem företags årsredovisningar och hemsidor var. Uppdelningen har gjorts eftersom en gemensam genomgång av hela urvalet hade tagit alltför lång tid i anspråk. Årsredovisningar och hemsidor har gått igenom grundligt genom att vi har räknat antalet meningar som företagen upplyser om, varje gång vi har hittat frivilliga personalupplysningar som faller under någon av kodningsmallens klassificeringar. De upplysningar som har gällt företagets personal i årsredovisningarna har markerats för att senare föras över i ett Excel-dokument. De upplysningar på hemsidorna som har varit rele-

vanta har kopierats till ett separat dokument. Därefter har dessa upplysningar lästs igenom ännu en gång för att bekräfta dess relevans för studien samt att de klassificerats korrekt.

Anledningen till att vi har valt att notera antal meningar istället för antal ord är bland annat att det i en artikel skriven av Hackston och Milne framkom att det vid tidigare studier har uppkommit svårigheter att avgöra vilka specifika ord som kan klassificeras som en viss typ av upplysning. Används exempelvis antal sidor blir problemet istället att olika publikationer har olika format.¹⁰⁰ Det har även framkommit i studie av Sönnergren (2006) att antal meningar och antal ord oftast korrelerar väl med varandra.¹⁰¹ I de fall identiska upplysningar har förekommit på flera ställen i en och samma årsredovisning respektive på en och samma hemsida har dessa endast registrerats en gång, där den största mängden information lämnats. I de fall en mening berör flera olika klassificeringar, har meningen delats upp i förhållande till antal parametrar. Bilder har exkluderats i studien. Om en tabell återfunnits med frivilliga personalupplysningar har varje rad i tabellen räknats som en mening. Ett diagram har betraktats som en mening.

Vid kodningen av informationen i årsredovisningen har informationens placering beaktats. Det har noterats vilken del i årsredovisningen som informationen återfunnits. Årsredovisningen har delats in i framvagn*, förvaltningsberättelse eller noter. För varje upplysning registrerades även vilken sida i årsredovisningen den var hämtad ifrån, antal meningar, övriga noteringar samt om informationen är hänförlig till ett uttalande av företagets VD. Denna indelning gör det möjligt att skilja reviderad information från icke-reviderad information. All information som inte är reviderad har vi kategoriserat som framvagn. Det innebär att även bolagsstyrningsrapporten återfinns i kategorin framvagn. Orsaken till att vi betraktar det som relevant att göra en egen notering i de fall informationen kommer från VD:n, är att dessa upplysningar torde anses väga tyngre än andra delar av årsredovisningen.

På företagets hemsidor har vi funnit att informationen är indelad per intressentgrupp. På samtliga bolags hemsidor finns olika flikar för de olika intressentgrupperna där information riktad till respektive intressentgrupp ligger. Vid kodning av upplysningar från hemsidor har indelningen gjorts utifrån vilken intressentgrupp informationen riktar sig till. De intressentgrupper vi delar in observationerna efter är; *Kunder/Leverantörer, Investerare, Potentiellt anställda, Media/Press* samt *Allmän*. Inom Allmän har vi placerat alla de observationer som återfinns under bolagens generella information som inte riktar sig till någon specifik målgrupp.

På Scantias svenska hemsida har fliken *jobba hos oss* länkat vidare till svenskspråkig information på den internationella hemsidan. Denna information är den enda svenskspråkiga

**Framvagn* definieras här som all text förutom förvaltningsberättelse och noter, det vill säga att text som inte blivit reviderad

¹⁰⁰ Hackston, Milne (1996)

¹⁰¹ Sönnergren, (2006)

information som återfinns på den internationella hemsidan och vänder sig till potentiellt anställda. Vi har tagit med informationen under länken trots att den inte ligger direkt under bolagets svenskspråkiga hemsida. Detta då den utmärker sig med att vara på svenska samt är länkad från den svenska hemsidan. Vi förutsätter därför att den är riktad till de potentiellt anställda som letar efter information på den svenska hemsidan. Det bör också poängteras att denna länk var det enda som fanns under fliken som var riktad till potentiellt anställda.

Vi har vid undersökningen av bolagens hemsidor valt att avgränsa oss till att inte gå igenom årsredovisningen eller dokument som ligger i pdf-format. Detta eftersom pdf-dokumentet oftast är dokument som i huvudsak är gjorda för att distribueras via en annan kommunikationskanal än hemsidorna samt att de behöver laddas ner för att kunna läsas. På Sandviks hemsida har vi dock valt att inkludera ett dokument skrivet i html-format som heter *Sandviks värld*. Detta dokument finns även i pdf-format som distribueras som en separat broschyr. Då all denna information, till skillnad från årsredovisningen och andra pdf-filer, ligger lätt tillgängligt att läsa på hemsidan utan att behöva ladda ner något dokument har vi valt att inkludera *Sandviks värld* i vår undersökning.

Vi har även valt att avgränsa oss till att inte gå igenom de pressmeddelanden som finns på respektive bolags hemsida. Valet beror på att företagen enligt Stockholmsbörsens noteringsavtal måste ha all information som offentliggjorts från bolagen till aktiemarknaden tillgänglig på hemsidan i minst tre år. Det innebär att det finns stora mängder av pressmeddelanden som i dagsläget inte är relevanta. Dessutom innehåller informationen i pressmeddelanden sällan upplysningar om just personal.

3.4.2 Teoretisk datainsamling

Vi har till den teoretiska referensramen använt oss av ett flertal artiklar genom att söka framför allt i databasen *Business Source Premier*. Vi har även använt oss av ett antal böcker som vi funnit genom sökning i katalogerna *Gunda* och *Libris*. De ord och formuleringar som har använts är bland annat; *intellektuellt kapital*, *humankapital* och *personalupplysningar*. Motsvarande termer har använts på engelska såsom; *intellectual capital*, *human capital*, *human resource disclosures*, *financial reporting on the Internet*, *impact on the Internet financial reporting*, *online financial reporting* m.fl. Detta eftersom de flesta databaser/artiklar inom ämnesområdet är på engelska.

3.5 Metod för empirisk analys

Resultatet av studien presenteras i kapitel fyra. Kapitlet är uppbyggt utifrån statistiska körningar som ger oss möjlighet att svara på forskningsfrågan om huruvida det finns skillnader mellan informationen i årsredovisningen kontra hemsidan. Innan de statistiska körningarna genomfördes i statistikprogrammet SPSS sorterades den insamlade datan. Varje företags antal meningar redovisades på följd, efter varandra. Av sorterad data kunde man även utläsa antalet meningar på hemsidan och i årsredovisningen inom de olika klassificeringarna.

De analysmetoder som har använts är icke-parametriska. Detta innebär att det inte krävs att observationerna är normalfördelade. Dessa analysmetoder passar vår studie bra eftersom observationerna inte är normalfördelade. En av de analysmetoder som har använts är *Spear-mans rangkorrelation*. Metoden används, som i detta fall, när det finns parvisa observationer som kan rangordnas, dels efter x-variabeln och dels efter y-variabeln. Efter att detta har gjorts beräknas korrelationskoefficienten mellan rangtalen¹⁰². Eftersom analysmetoden tar fram korrelationen mellan informationen kan vi uttala oss om huruvida det finns en samvariation mellan informationen eller ej. Spearmans rangkorrelation rangordnar alltså informationen efter storlek och för en parameter uttalar den sig om hur stor sannolikt det är att ett företag prioriterar att upplysa mycket inom ett visst område både på hemsidan och i årsredovisningen. Detta är relativt andra parametrar och företag, alltså inte i absoluta tal.

Spearmans rangkorrelation har tagits fram för samtliga observationer för att visa på vad det finns för samvariation totalt sett. Körningar har även gjorts där korrelationen mellan informationen som lämnas till olika intressenter på hemsidan och informationen i årsredovisningen har mätts. Vidare har också samvariationen mellan informationen som lämnas i de olika delarna av årsredovisningen och hemsidan tagits fram.

För att ta reda på om upplysningar på hemsidan och i årsredovisningen skiljer sig mellan branscherna tillämpades *Kruskal-Wallis* test. Testet visar enbart på signifikans och mäter sannolikheten för att de olika populationerna i ett urval är sammanfallande. I vårt fall utgörs populationerna av de två branscherna. Testet rangordnar alla observationer från den minsta till den största och mäter hur stor sannolikheten för att medelvärdena inom de olika populationerna är identiska. *Mean rank* visar på medelvärdet av den plats i rangordningen som observationerna inom en viss bransch får.

Avslutningsvis redovisas en indextabell i den empiriska analysen. Tabellen visar på relationen mellan mängden information som lämnas på hemsidorna och i årsredovisningarna inom de olika klassificeringarna. Gemensamt för de olika delarna av den empiriska analysen är att resultatet många gånger diskuteras utifrån den teoretiska referensramen.

3.6 Undersökningskvalitet

En undersöknings validitet och reliabilitet är av central betydelse för att åstadkomma bästa möjliga kvalitet. Validitet inrymmer begreppen relevans och giltighet. Detta betyder att forskaren mäter det som undersökningen avser att mäta samt att det som undersöks ska vara relevant för uppsatsens problemformulering och syfte.¹⁰³ Resultatet av undersökningen ska även avspegla verkligheten.¹⁰⁴ Reliabilitet betyder trovärdighet och tillförlitlighet. Med detta avses att studien och undersökningen måste gå att förlita sig på, vilket betyder att forskaren vid insamlingen av data tvingas uppmärksamma att informationen som delges kan vara förvrängd

¹⁰² Körner, Wahlgren (2006)

¹⁰³ Bryman, Bell (2005)

¹⁰⁴ Arbner, Bjerke (1994)

beroende på uppgiftslämnarens subjektiva värderingar och tänkbara egenintressen.¹⁰⁵ Olika undersökare ska således komma fram till samma resultat om de använder sig av samma angreppssätt.¹⁰⁶

Validitet och reliabilitet är starkt sammankopplade, en högre validitet bidrar även till en ökad reliabilitet.¹⁰⁷ Vissa aspekter är särskilt kritiska när det gäller dessa två begrepp. Den aspekt som främst ses som en risk vid författandet av denna uppsats är *tolkningsfel*. Tolkningsfel kan exempelvis uppstå då ett litet urval undersöks och slutsatser dras baserat på en större population.¹⁰⁸ För att inte riskera att göra sådana fel är slutsatserna inte av generell karaktär utan uttalandena gäller endast tänkbara tendenser inom uppsatsens begränsade urval.

3.6.1 Validitet

Vad som kan beaktas om en risk gällande validiteten i vår studie är att vi använt en redan etablerad kodningsmall för att göra vår innehållsanalys. Denna kodningsmall är ursprungligen utformad för undersökningar där information som lämnas i årsredovisningar går igenom. Vår studie kodifierar även information på bolagens hemsidor. Möjligheten finns därför att mallen inte passar undersökningen fullt ut, då hemsidorna kan tänkas informera om personal på ett sätt som faller utanför kodningsmallen. De frivilliga personalupplysningar som faller utanför kodningsmallen har således inte beaktats i denna studie. Vissa parametrar i kodningsmallen har inte fått några observationer vare sig i årsredovisningarna eller på hemsidorna.

Vid genomläsning av årsredovisningar och hemsidor kan information ha blivit förbisedd trots att den går att klassificera in under någon parameter. Då vi har gått igenom årsredovisningarna och hemsidorna noggrant och tagit god tid på oss med undersökningen är vår förhoppning att all relevant information har blivit observerad. Det kan även förekomma att data blivit medräknade trots att de inte är relevanta. För att minimera denna form av fel har alla personalupplysningar noterats vid första genomläsningen för att göra det möjligt att kunna gå tillbaka och bekräfta klassificeringen samt kunna diskutera med medförfattare i de fall osäkerhet har uppstått kring relevans eller indelning.

3.6.2 Reliabilitet

En eventuell nackdel med att flera personer har utfört varsin del av studien är att utrymme finns för subjektiva bedömningar vad gäller klassificering och relevans samt att dessa bedömningar även skiljer sig åt mellan de undersökta företagen. Vid innehållsanalys är det viktigt att det finns en tydlig beskrivning av vilka upplysningar som ska kvantifieras och att det finns en beslutsmall för vad som krävs för att upplysningarna ska få klassas inom de olika kategorierna¹⁰⁹. De åtgärder vi vidtagit för att försöka komma tillrätta med detta problem är att samtliga författare, innan den empiriska studien påbörjades, gick igenom en årsredovisning

¹⁰⁵ Bryman, Bell (2005)

¹⁰⁶ Eriksson, Wiederheim-Paul (2006)

¹⁰⁷ Halvorsen (1992)

¹⁰⁸ Eriksson, Wiederheim-Paul (2006)

¹⁰⁹ Beattie, Thomson (2007)

och hemsida för ett företag. Författarna har sedan träffats och diskuterat de indelningar som gjorts och kommit fram till gemensamma ramar för klassificering och relevans. Vi har även diskuterat igenom vad som räknas som personalupplysning och vad som inte ska ingå i studien. Uppfattningen om detta varierade bland uppsatsförfattarna och det tog lång tid att komma fram till en gemensam beslutsmodell.

För att få ännu en gemensam utgångspunkt vid klassificeringen av upplysningarna har vi fått ta del av de årsredovisningar som har använts i en liknande studie av Sönnergren¹¹⁰ Där har vi kunnat läsa av vad Sönnergren räknat som upplysning inom de olika kategorierna och sedan haft det som utgångspunkt då vi beslutat vad som ska ingå i de olika kategorierna. Svårigheter med innehållsanalys är att upplysningar tas med utan att de egentligen kan klassas inom de olika parametrarna. Detta kan leda till att reliabiliteten minskar för informationen som klassats inom parametern.¹¹¹

För att försäkra oss om att inte missa någon information på bolagens hemsidor har vi systematiskt utgått från hemsidans webbkarta. En webbkarta är något vi har återfunnit på samtliga bolags hemsidor och som återspeglar hela hemsidans uppbyggnad. Sedan har vi exkluderat de delar som enligt metodiken inte skall tas i beaktande.

Då flertalet av de artiklar vi använt oss av för att hitta relevant information har varit på engelska kan översättningsproblem finnas i tolkningen av den engelska texten i artiklarna. Vi har vid tillfällen då det förekommit oklarheter tagit hjälp av varandra och låtit andra gruppmedlemmar delge sina åsikter för att se till att vi översatt informationen rätt.

3.6.3 Källkritik

Då informationen som undersökts kommer ifrån företagen själva finns det anledning att ifrågasätta uppgifternas relevans och tillförlitlighet. Det beror på att det kan finnas ett egenintresse från uppgiftslämnarens sida att presentera en så positiv bild som möjligt av företaget. Eftersom det inte finns några lagar som reglerar redovisningen av humankapital, är det extra svårt att bedöma graden av tillförlitlighet av de frivilliga upplysningarna inom detta område. Denna osäkerhet är dock inte av väsentlig betydelse eftersom avsikten med vår studie främst är att jämföra mängden frivilliga upplysningar i årsredovisningarna och hemsidorna sinsemellan. Vi har därför inte utelämnat någon information om företagets personal baserat på eventuella brister i dess tillförlitlighet. Däremot har information uteslutits i de fall de frivilliga upplysningarna helt har ansetts sakna substans.

I de fall källor i form av artiklar, tidigare forskning samt övrig litteratur har använts, är det av största vikt att vi som författare förhåller oss kritiska till den information som ges. Även författarna av dessa källor kan ha lämnat utrymme åt subjektiva bedömningar, personliga åsikter och egenintressen. Detta skulle i sin tur innebära en lägre grad av objektivitet i vår

¹¹⁰ Sönnergren (2006)

¹¹¹ Beattie, Thomson (2007)

uppsats. Genom att fördjupa oss i flera olika källor och jämföra dessa, hoppas vi kunna motverka denna effekt.

4. Empirisk Analys

I detta kapitel redovisas och analyseras resultatet av undersökningen. Först presenteras rangkorrelationen mellan mängden frivilliga personalupplysningar i årsredovisningarna och på hemsidorna. Därefter visas rangkorrelationen mellan hemsidan och de olika delarna i årsredovisningen samt hur väl årsredovisningen samvarierar med riktad information till olika intressentgrupper på hemsidan. Vidare kommer sambandet mellan branscherna visas och slutligen diskuteras vilken kommunikationskanal som företagen främst använder sig av när de lämnar frivilliga upplysningar om personal.

4.1 Rangkorrelation mellan årsredovisningarna och hemsidorna

För att ta reda på om det är samma typ av upplysningar som prioriteras inom de båda kommunikationsmedlen har samvariationen beräknats med hjälp av Spearmans rangkorrelations-test. I testet är rangkorrelationen beräknad utifrån samtliga 336 observationer. Då felmarginalen är mycket låg (0,0 %) kan samvariationen betraktas som korrekt.

Spearmans Rangkorrelation	ÅRSREDOVISNING		
	Korrelation	Felmarginal	Antal observationer
HEMSIDA	0.441	0.000	336

Tabell 3 Rangkorrelationen mellan årsredovisningarna och hemsidorna

Rangkorrelationen kan visa på en korrelation mellan -1 till 1 där -1 utgör fullständigt negativ samvariation och 1 utgör fullständig positiv samvariation. Om korrelationen är nära noll visar den att det inte råder någon korrelation mellan kommunikationsmedlen. Positiv korrelation visar att i de fall en sorts information har hög prioritet i årsredovisningen har den också lika hög prioritet på hemsidan. Detta betyder emellertid inte att bolagen nödvändigtvis har upplyst lika mycket i årsredovisningen som på hemsidan. Korrelationen visar endast om samma typer av frivilliga upplysningar har prioriteras i de två medierna. Exempelvis kan ett företag ha upplyst om *ålderstruktur* med 100 meningar i årsredovisningen, men bara ha skrivit 10 meningar om det på hemsidan. Trots detta kan rangkorrelationen vara total, det vill säga ett. Det inträffar om det är så att ålderstruktur är den klassificering som företaget har upplyst mest om, i förhållande till övriga upplysningar, inom de båda kommunikationsmedlen. Negativ rangkorrelation visar att i de fall en sorts information har hög prioritet i årsredovisningen har den tvärtom låg prioritet på hemsidan.

Tabellen ovan åskådliggör samvariationen mellan informationen i årsredovisningarna och på hemsidorna för samtliga 14 företag i studien. Rangkorrelationen är 0,441 vilket betyder att observationerna om humankapital i årsredovisningarna och på hemsidorna har en överensstämmelse, vad gäller prioritet. Denna rangkorrelation är hög i förhållande till andra studier inom samhällsvetenskapen och indikerar att det finns en relativt tydlig samvariation. Rangkorrelationen tyder alltså på att det finns likheter i hur information prioriteras på hemsidorna och i årsredovisningarna totalt sett. Att testet visar en förhållandevis tydlig rangkorrelation mellan årsredovisningarna och hemsidorna betyder dock inte att informationen i respektive kommunikationsmedel är identisk. Detta eftersom Spearmans rangkorrelation

endast jämför informationens prioritet och inte mängden information som lämnas. Att samvariationen inte är ännu större skulle i viss utsträckning kunna motsäga Z. Xiao (2004) som menar att informationen som lämnas på hemsidorna i stort sett är en *kopia* av årsredovisningen.

4.2 Årsredovisning och hemsida utifrån dess olika delar

För att kontrollera om årsredovisningen och hemsidan samvarierar mer eller mindre med varandra inom dess olika delar har ytterligare rangkorrelationstester genomförts. Testerna är intressanta då de i viss mån visar huruvida information på hemsidan korrelerar mer eller mindre med årsredovisningens icke-reviderade delar.

Först undersöktes det om det fanns skillnader i prioriteringen av information som ges i årsredovisningarnas olika delar och prioriteringen av den totala informationen på företagets hemsidor. Därefter undersöktes prioriteringen av informationen som är riktad till olika intressentgrupper på hemsidan och jämfördes med prioriteringen av de totala upplysningarna i företagets årsredovisningar. Med hjälp av Spearmans rangkorrelation har samvariationen beräknats. De två tabellerna nedan åskådliggör resultatet.

4.2.1 Internet i förhållande till årsredovisningens delar

Nedanstående tabell visar prioriteringen av informationen i årsredovisningens olika delar jämfört med prioriteringen av den totala informationen på företagets hemsidor.

Spearmans Rangkorrelation	HEMSIDA		
	Korrelation	Felmarginal	Antal observationer
ÅRSREDOVISNING			
Framvagn	0.218	0.008	122
Varav VD ord	0.285	0.118	19
Förvaltningsberättelse	0.081	0.242	76
Noter	0,742	0.046	6

Tabell 4 Rangkorrelationen mellan hemsidorna och årsredovisningens olika delar

Av tabellen framgår att rangkorrelationen mellan hemsidorna och framvagnen är 0,218. En förväntan fanns här om att korrelationen skulle vara hög då framvagnen är den del som i likhet med hemsidorna inte är reviderad. Således antogs att informationen i framvagnen skulle vara den information i årsredovisningen som liknade hemsidorna mest. Undersökningen visar dock att noterna som till skillnad från framvagnen är reviderade korrelerar betydligt högre med informationen på hemsidan. Det återfinns dock mycket lite information om personal i noterna där bara sex observationer noterats. Det gör att korrelationen mellan hemsidorna och noterna kan vara missvisande. Noterna kan jämföras med framvagnens 122 observationer. Dessa ger ett bättre underlag för att beräkna korrelationen. Felmarginalen för korrelationen mellan framvagnen och hemsidorna är 0,8 %. Med detta kan vi därför med hög säkerhet säga att det finns en samvariation mellan framvagnen och hemsidorna. Korrelationen är dock inte lika stark som tidigare förutspåts. Den reviderade förvaltningsberättelsen korrelerar endast i liten utsträckning med hemsidan 0,081. Osäkerheten är dessutom hög då felmarginalen är 24,2 %. Enligt tabellen korrelerar VD-ordet och hemsidan med 0,285. Antalet observationer

är relativt få vilket kan förklaras med att VD-orden är betydligt kortade än både framvagn och förvaltningsberättelse. Att felmarginalen är 11,8 % visar dock på relativt hög säkerhet. VD-ordets tillförlitlighet är att anse som högt då det i viss mån kan likställas med de reviderade delarna av årsredovisningen eftersom det är undertecknat av VD.

Sammantaget visar tabellen att framvagnen är den del av årsredovisningen som säkrast kan sägas korrelera med informationen som lämnas på hemsidorna eftersom den har lägst felmarginal och ett stort antal observationer som gör resultatet mer tillförlitligt. Vi kan även se att de icke-reviderade delarna korrelerar med större sannolikhet än de reviderade delarna. Undantaget från ovanstående resonemang är dock noterna, vilka kan bortses från resultatet av vår studie, då antalet observationer är för få för att korrelationen skall kunna anses tillförlitlig.

Z. Xiao (2004) skriver att årsredovisningen är en bättre informationskälla än hemsidan. Detta beror enligt Z. Xiao på att årsredovisningen, till skillnad från hemsidan, är reviderad. Vad gäller personalupplysningar är det dock få observationer, se tabellen ovan, som gjorts i den reviderade delen av årsredovisningen. Detta innebär att hemsidan inte nödvändigtvis bör anses som mindre tillförlitlig.

4.2.2 Årsredovisningen i förhållande till hemsidans intressenter

På företagens hemsidor har vi funnit att all information är indelad per intressentgrupp. På hemsidorna påträffas olika flikar för de olika intressentgrupperna där informationen är riktad till respektive intressentgrupp. Detta överensstämmer med vad Z. Xiao (2004) skriver, att den tekniska utvecklingen har gett utökade möjligheter att skräddarsy information till respektive intressentgrupp. Vår undersökning visar att samtliga bolag har samma typ av indelning av informationen på sina hemsidor.

Då företagen valt en indelning utifrån intressentgrupper kan det vara intressant att jämföra informationens prioritering per intressentgrupp på hemsidan med den totala informationens prioritering i företagens årsredovisningar. Tabellen nedan åskådliggör rangkorrelationen mellan årsredovisningen och hemsidans olika intressenter.

Spearman's Rangkorrelation	ÅRSREDOVISNING		
	Korrelation	Felmarginal	Antal observationer
HEMSIDA			
Leverantör/Kunder	0.975	0.002	5
Investerare	0.351	0.132	12
Potentiellt anställda	0.030	0.383	100
Media/Press	1	0.5	2
Allmän	0.083	0.226	85

Tabell 5 Rangkorrelationen mellan årsredovisningen och hemsidornas olika delar

Av tabellen framgår att rangkorrelationen mellan såväl Media/Press som Leverantörer/Kunder är mycket hög. Det finns dock mycket få observationer inom båda dessa intressentgrupper vilket gör att resultaten inom grupperna inte är tillförlitliga. Företagen informerar i mycket liten utsträckning sina Kunder/Leverantörer om sin personal. Vad gäller gruppen Media/Press

kan det knappa antalet observationer förklaras med att vi enligt metodiken inte har granskat företagets pressmeddelanden i studien. Till investerare har vi hittat 12 observationer på alla 14 företag. Dessa observationer korrelerar med årsredovisningen, men osäkerheten kring resultatet är stor eftersom det är förhållandevis få observationer. Mer upplysningar om personalen ges i den *allmänna informationen*, där hemsidan riktar sig till samtliga intressenter som vill ha allmän information om företaget. Denna information korrelerar emellertid inte särskilt väl med informationen på företagets hemsidor. Även om det finns en viss samvariation är felmarginalen hög vilket tyder på att det inte är samma information som prioriteras. Vi har i vår undersökning hittat mycket information riktad till potentiellt anställda. Totalt har 100 observationer noterats på hemsidan. Informationen till potentiellt anställda korrelerar dock inte med upplysningarna om personal i årsredovisningen. Enligt Connolly-Aherns studie har hemsidorna fått ökad betydelse som rekryteringsverktyg. Vår studie visar att nästan hälften av alla observationer på hemsidan riktar sig till potentiellt anställda och att dessa inte alls korrelerar med årsredovisningen. Detta kan anses bekräfta Connolly-Aherns undersökning. Sammantaget visar tabellen ovan att informationen som lämnas till de olika intressentgrupperna inte korrelerar särskilt väl med årsredovisningen. De intressentgrupper som har en stark samvariation är förenade med liten tillförlitlighet på grund av de få antal observationerna.

4.3 Skillnader mellan branscherna

Under genomförandet av studien har skillnader i mängden information också kunnat anas mellan branscherna. För att statistiskt se om det finns något samband mellan branscherna har en jämförelse av rangmedelvärdena per bransch genomförts med hjälp av Kruskal-Wallis Test. Diagrammet nedan visar att P-värdet är 0,028, vilket innebär att det i årsredovisningarna är sannolikt till 2,8 % att branscherna samvarierar avseende frivilliga personalupplysningar i årsredovisningarna. Om P-värdet är under 5 % är skillnaden signifikant.¹¹² Det innebär att det finns skillnader mellan årsredovisningarna per bransch. Detta kan till viss del förklaras med att årsredovisningarna i materialbranschen är betydligt tunnare än i industribranschen. På hemsidorna liknar branscherna varandra mer. Där visar Kruskal-Wallis Test att det är 52,1% sannolikhet att branscherna samvarierar.

Kruskal Wallis test	Årsredovisning	Hemsida
P-värde	0.028	0.521

Tabell 6 Skillnader mellan branscherna

4.4 Upplysningar på Internet i förhållande till årsredovisningen

För att visa resultatet mer i detalj presenteras nedanstående tabell. Indexeringarna är framräknade utifrån branschernas och de totala bolagens beräknade medelvärden. Medelvärdena återfinns i bilaga 3. För att åskådliggöra skillnaderna mellan informationen som lämnas i årsredovisningarna kontra den som lämnas på hemsidorna har de beräknade medelvärdena dividerats

¹¹² Körner, Wahlgren (2006)

med varandra. Procentsatserna i indextabellen visar således antal upplysningar på Internet i förhållande till antal upplysningar i årsredovisningen. En procentsats över 100 i tabellen demonstrerar att mer information har lämnats på hemsidan än i årsredovisningen.

INDEX TABELL	Internet/Årsredovisning		
	Industri	Material	Totalt
Åldersstruktur	0%	0%	0%
Hierarkisk struktur	200%	-	271%
Könsfördelning	49%	150%	54%
Etnisk mångfald	45%	90%	52%
Nedbrytning av personalen i organisatoriska enheter	108%	35%	97%
Personalens utbildningsnivå	280%	350%	288%
Personalens sammansättning Totalt	97%	72%	78%
Personalomsättning	6%	0%	5%
Kommentarer kring förändring av antalet anställda	16%	11%	15%
Personalhälsa och säkerhet	71%	296%	86%
Sjukfrånvaro	167%	0%	100%
Kontinuerlig kommunikation med personalen	40%	525%	49%
Personaltrivsel	153%	573%	191%
Personalens Hälsa Totalt	69%	210%	82%
Kompetensutvecklingspolicy	82%	233%	93%
Utbildnings- och träningsutgifter för personalen	41%	200%	63%
Personaltulor/anställd	-	0%	0%
Utbildning Totalt	79%	138%	87%
Rekryteringspolicy	164%	161%	164%
Arbetsrotationsmöjligheter	900%	-	1067%
Karriärmöjligheter	135%	680%	157%
Lönesättningspolicy	41%	-	64%
Belöningssystem för personalen	25%	17%	23%
Övriga personalförmåner	800%	-	867%
Rekrytering, avlöning och incitament Totalt	145%	246%	156%
Uttalande om nyckelpersonal	129%	-	129%
Försäljning/anställd	167%	-	167%
Value Added/anställd	32%	0%	29%
Value Added och anställda Totalt	87%	0%	83%
TOTALT	89%	156%	97%

Tabell 7 Indextabell

Om tabellen undersöks närmare lägger läsaren märke till att industribranschen har ett indextal på 200 vad gäller hierarkisk struktur. Detta kan jämföras med att materialbranschen har ett index som visar ett streck varefter indexet på total nivå redovisas som 271. Att det är ett streck i tabellen beror på att det inte har lämnats några upplysningar alls i årsredovisningen, men att bolagen har lämnat information på sina hemsidor. Detta förklarar också varför indexet på totalnivå blir högre än industribranschens index. I de fall där indexet är noll har bolagen endast lämnat upplysningar i årsredovisningen och inte på Internet. Detta medför att indexet på totalnivå blir lägre än industribranschens index.

Vid en närmare titt på exempelvis *kontinuerlig kommunikation med personalen* kan det utläsas att industribranschen har ett index på 40 och materialbranschen på 525. Indexet på total nivå blir här 49, vilket ligger relativt nära industribranschens index. Anledningen till detta är att industribranschen består av betydligt fler bolag (11 st.) och därför får större tyngd i tabellen. Effekten blir att indexen på totalnivå oftast blir mest lika industribranschens index.

4.4.1 Index för samtliga bolag

Totalt sett visar tabellen att det inte finns några direkta skillnader mellan mängden upplysningar som lämnas på Internet och de upplysningar som lämnas i årsredovisningen. På indextabellens nedersta rad (97 %) kan det avläsas att bolagen upplyser i stort sett lika mycket i båda medierna om än något mindre på hemsidorna. Detta resultat går emot tidigare studier som visat att hemsidan är det största mediet¹¹³. Å andra sidan finns samtliga årsredovisningar i pdf-format på bolagens hemsidor. I enlighet med metodiken har dessa inte tagits i beaktande.

Det kan också utläsas av tabellen att det endast är inom området *rekrytering, avlöning och incitament* som bolagen upplyser mer på hemsidorna än i årsredovisningarna. Undersöks området närmare visar det sig att det framförallt är upplysningar om *rekryteringspolicy* och *karriärmöjligheter* som bolagen fokuserar på i större utsträckning på Internet. Informationen inom området ligger oftast under flikar på hemsidorna som är direkt riktade till anställda. Detta skulle kunna förklara varför bolagen lämnar mer information på Internet kontra årsredovisningen. Tidigare studier¹¹⁴ har också visat att bolagen kommunicerar med sina anställda, nuvarande som blivande, via andra medier än årsredovisningen. Hemsidorna visar sig ha fått ökad betydelse som rekryteringsverktyg.

Personalens sammansättning är ett område som totalt sett diskuteras mer ingående i årsredovisningarna än på hemsidorna. *Etnisk mångfald* diskuteras i nära dubbelt så stor omfattning i årsredovisningarna. Det bör emellertid påpekas att det lämnas förhållandevis få upplysningar om etnisk mångfald i såväl årsredovisningen som på Internet. I tabellen får dock enstaka meningar ett procentuellt högt utslag då antalet observationer inom området är få, vilket kan vara något vilseledande.

Den typ av upplysning som bolagen främst fokuserar på inom området personalens sammansättning utgörs av *nedbrytning av personalen i organisatoriska enheter*. En orsak till att resultatet visar att mycket information lämnas kring denna klassificering är att bolagen ofta består av flera divisioner. Bolagen redogör ofta för antal anställda inom respektive division. Indextabellen visar också att bolagen lämnar fler upplysningar på hemsidan om både *hierarkisk struktur* och *personalens utbildningsnivå*. Företagen upplyser dock i relativt liten utsträckning om de två klassificeringarna.

Personalens Hälsa är det område där bolagen lämnar mest upplysningar. Totalt sett är det en viss skillnad mellan upplysningarna som lämnas i årsredovisningen gentemot informationen

¹¹³ Connolly-Ahern, Broadway (2006)

¹¹⁴ Connolly-Ahern, Broadway (2006)

på Internet. Bolagen lämnar totalt sett något knapphändigare information på Internet. Vad som dock bör poängteras är att vissa bolag har redovisat information om exempelvis säkerhet i särskilda pdf-dokument på sina hemsidor. Denna information har, i enlighet med metodiken, inte tagits i beaktande. Det kan därmed vara så att resultatet mellan de båda medierna i själva verket är något jämnare fördelat än vad indexet visar. Inom området personalens hälsa är det framförallt *personalhälsa och säkerhet* samt *personaltrivsel* som diskuteras. Personalhälsa och säkerhet diskuteras i något större utsträckning i årsredovisningarna än på hemsidorna, men enligt ovanstående resonemang kan fördelningen vara något missvisande. Personaltrivsel däremot diskuteras mer ingående på Internet, vilket även det kan kopplas till tidigare studier som visar på att hemsidan idag används som rekryteringsverktyg i större utsträckning.

Även inom området *utbildning* lämnas något fler upplysningar i årsredovisningarna. Skillnaden är dock liten. Mest upplysningar lämnar bolagen om *kompetensutvecklingspolicy* och informationen är jämnt fördelad mellan hemsidan och årsredovisningen. Upplysningarna om kompetensutvecklingspolicy utgör 15 % av det totala antalet upplysningar inom båda medievalen. Endast upplysningar om personalhälsa och säkerhet är flera till antalet vilket innebär att informationen som lämnas om kompetensutvecklingspolicy utgör en betydande andel av det totala antalet upplysningar. Se gärna bilaga 3 för att skärskåda de aktuella siffrorna mer ingående.

Inom området *value added och anställda* lämnas mycket lite information. I genomsnitt skriver bolagen mindre än en mening, i årsredovisningen liksom på hemsidan, om klassificeringarna; *uttalande om nyckelpersonal, försäljning/anställd* och *value added/anställd*. Enligt teorin om humankapital redovisas personalupplysningar för att visa på att bolagen har ett större värde än vad som syns i balansräkningen. Information inom området value added och anställda borde vara av särskild vikt för aktieägare då investeraren får ett tydligt mått på de anställdas bidrag i verksamheten. Att informationen är knapphändig kan tyda på att andra mått, såsom satsningar på kompetensutveckling eller personalsäkerhet, är av större vikt. En parallell kan å andra sidan göras till hemsidorna, där informationen ofta är direkt riktad till en specifik intressent. Vår studie visar att det är mycket lite information om personalen som riktas direkt till investerarna.

4.4.2 Index på branschnivå

Indextabellen visar att det finns skillnader mellan de två branscherna. Totalt sett redovisar företagen i materialbranschen mer information på hemsidorna än i årsredovisningarna, medan det motsatta förhållandet gäller industribranschen. Då industribranschen består av 11 företag medan materialbranschen endast utgörs av tre bolag har detta fått effekter på det totala indexet, som diskuterats i stycke 4.1.

Vid en närmare granskning visar det sig att det bara är inom två områden; *personalens hälsa* och *utbildning* som branscherna skiljer sig åt vad gäller redovisad information på hemsidan och i årsredovisningen. I båda fallen lämnar materialbranschen mer information på hemsidan än i årsredovisningen. Inom området personalens hälsa är det framförallt kategorin *personalhälsa och säkerhet* som skiljer sig mellan branscherna. Industriföretagen redovisar mest

information i sina årsredovisningar, medan motsatsen gäller bolagen i materialbranschen. Vid en genomgång av samtliga bolag har det visat sig att industriföretagens årsredovisningar är betydligt tjockare än materialföretagens. Detta skulle kunna vara en av orsakerna till den identifierade skillnaden. Det skulle också kunna vara så att bolagen i industribranschen är mer utsatta för olycksfall i arbetet än vad bolagen i materialbranschen är. Därmed skulle det finnas större skäl för industriföretagen att upplysa om sitt säkerhetsarbete.

Inom området utbildning utgörs skillnaden mellan branscherna av den information som lämnas rörande *utbildnings- och träningsutgifter för personalen* samt *kompetensutvecklingspolicy*. Vad gäller den försträmnda klassificeringen är antalet observationer relativt få vilket gör att tabellen blir något missvisande. En liten skillnad mellan branscherna ser ut att vara en relativt stor skillnad. Båda branscherna lämnar däremot mycket information om kompetensutvecklingspolicy. Industriföretagen har dock det högsta medelvärdet. Materialföretagen lämnar fler upplysningar på hemsidan än vad de gör i årsredovisningen, medan industribolagen fördelar upplysningarna relativt jämnt mellan de två medierna. Om kompetensutveckling förutsetts vara en viktig konkurrensfaktor när det gäller att attrahera personal kan en möjlig förklaring till den överskjutande andelen upplysningar på internet ges. Att materialföretagen lämnar mer information på sina hemsidor skulle då kunna bero på att hemsidan används som rekryteringsverktyg i allt större utsträckning.

5. AVSLUTNING

I detta kapitel presenteras i första hand de övergripande slutsatserna. Vidare lämnas uppsatsförfattarnas förslag till vidare forskning.

5.1 Slutsatser

Uppsatsens syfte var att ta reda på om det fanns skillnader i mängden och slaget information som redovisades på hemsidan respektive i årsredovisningen. Under uppsatsens gång har flertalet skillnader och likheter kunnat identifieras. Indextabellen, som presenterades i stycke 4.4, visade på en nära 100 procentig överensstämmelse gällande *mängden* information på total nivå. Även Spearman's rangkorrelationstest, se stycke 4.1, visade på en, ur samhällsvetenskapliga mått mätt, tydlig samvariation (0,441) mellan prioriteten av information i årsredovisningen och på hemsidan totalt sett. Detta kan även bekräftas av vår systeruppsats, *Frivilliga personalupplysningar i årsredovisningar och på hemsidor – en jämförande studie av 15 börsnoterade företag*, som genomfört motsvarande undersökning fast inom andra branscher. Även vår systeruppsats visar på en tydlig samvariation enligt Spearman's rangkorrelationstest.

Vidare har studien visat att det finns skillnader vad gäller *slag* av information som bolagen upplyser om. Indextabellen visar tydligt att det område som hemsidan, i förhållande till årsredovisningen, fokuserar mest på är *rekrytering, avlöning och incitament*. I absoluta tal är det främst rekryteringspolicy och kompetensutveckling som hemsidan upplyser om, medan årsredovisningen lämnar flest upplysningar om *personalhälsa och säkerhet*. Att det finns skillnader mellan den typ av information som lämnas på hemsidan gentemot den som lämnas i årsredovisningen motsäger Z. Xiao (2004) som påstår att hemsidan i stort sett är en *kopia* av årsredovisningen.

Studien kan däremot bekräfta att informationen på hemsidorna ofta är direkt riktad till specifika målgrupper. Flest observationer har gjorts på flikar som är avsedda för nuvarande och blivande anställda. Utifrån detta kan slutsatsen dras att hemsidorna har en viktig roll som rekryteringsverktyg, vilket Connolly-Ahern och Broadway (2007), tidigare kommit fram till.

I studien har det också klargjorts att det finns skillnader mellan de två branscherna. Först kan nämnas att industribolagen har betydligt tjockare årsredovisningar än företagen i materialbranschen. I absoluta tal upplyser emellertid Industribranschen mer än materialbranschen i såväl årsredovisningen som på hemsidan om samtliga upplysningar beaktas oavsett klassificering. Skillnaden mellan branscherna består i att industriföretagen lämnar flest upplysningar i årsredovisningen medan materialbolagen främst nyttjar hemsidan. Industribolagen upplyser främst om säkerhet i årsredovisningen, vilket kan tänkas bero på att branschen är förenad med en större olycksrisk. Det enda område som industribranschen upplyser mer om på hemsidan om, än vad de gör i årsredovisningen, är *rekrytering, avlöning och incitament*. Inom detta område liknar branscherna varandra. Detta stärker ytterligare påståendet om att hemsidorna är en viktig kommunikationskanal för att attrahera blivande anställda. Studien visar också att branscherna liknar varandra i större utsträckning vad gäller mängden

upplysningar på hemsidan än vad de gör om mängde information i årsredovisningarna jämförs.

Undersökningen också visat att informationen i årsredovisningen främst är placerad i framvagnen (122 av 223 observationer). Det innebär att de flesta upplysningarna som identifierats i årsredovisningen inte är reviderade. Utifrån detta kan slutsatsen dras att hemsidan, som inte heller den är reviderad, är ett i stort sett lika tillförlitligt medium som årsredovisningen, vad gäller upplysningar om humankapital.

Sammanfattningsvis visar studien att undersökningar på enbart årsredovisningar kan leda till att forskaren går miste om väsentlig information. På hemsidan finns även årsredovisningen i pdf-format varför bolagens webbplatser idag är att anse som en *bättre* kommunikationskanal.

5.2 Förslag till vidare forskning

Vår systemuppsats; *Frivilliga personalupplysningar i årsredovisningar och på hemsidor - en jämförande studie av 15 börsnoterade företag* av, Kristiansson, Larsson, Osberg (ht-07) har under samma tidsperiod som denna studie är skriven och utifrån i stort sett samma kriterier som denna studie undersökt ytterligare femton företag fördelade på fyra ytterligare branscher. För att få större underlag för en jämförelse av företagens årsredovisningar och hemsidor skulle det vara intressant att använda samtliga observationer från de båda studierna för att jämföra sambandet mellan de två kommunikationsmedlen. Det skulle vidare vara intressant att se om branschen, i ett mer generellt perspektiv, har någon påverkan på mängden upplysningar som lämnas i respektive kommunikationsmedel.

Ytterligare möjligheter är att formulera ett förslag till policydokument för redovisning av frivilliga personalupplysningar. Dokumentet skulle ha för avsikt att öka jämförbarheten mellan företagen. Efter att policydokumentet utformas skulle detta kunna testas på ett antal SME:s, samtidigt som analytiker- och en ägartestpanel, fick uttala sig om fördelarna och nackdelarna med dokumentet.

KÄLLFÖRTECKNING

Böcker

- Arbner I, Bjerke B, 1994 *Företagsekonomisk metodlära*, Andra upplagan, Studentlitteratur, Lund
- Artsberg K, 2005, *Redovisningsteori – policy och praxis*, Andra upplagan, Liber Ekonomi, Malmö
- Bohlin H, 1987, *Aktieägarna och årsredovisningen*, Studentlitteratur, Lund
- Bryman A, Bell E, 2005, *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber, Malmö
- Edvinsson L, Malone S, 1999, *Det intellektuella kapitalet*, Liber Ekonomi, Malmö
- Eriksson L T, Wiederheim-Paul F, 2006, *Att utreda, forska och rapportera*, Liber, Malmö
- Halvorsen K, 1992 *Samhällsvetenskaplig metod*, Studentlitteratur, Lund
- Hansson J, Andersson P E, 1999, *Intellektuellt kapital i teori och praktik*, Första upplagan, AIT Falun AB, Falun
- Hendriksen E S, van Breda M F, 1991, *Accounting Theory*, Femte upplagan, Boston
- Kvale S, 1997, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, Lund
- Körner S, Wahlgren L, 2006, *Statistisk dataanalys*, Fjärde upplagan, Studentlitteratur, Lund
- Smith D, 2006, *Redovisningens språk*, Tredje upplagan, Studentlitteratur, Lund
- Stewart T A, 1997, *Intellektuellt kapital*, Nerenius & Santéus Förlag, Stockholm

Tidskrifter

Börsguide, Veckans Affärer, nr.44 (2007)

Dagens Industri, 2007-11-07

Vetenskapliga artiklar och avhandlingar

- Adams C, Frost G, 2006, *Accessibility and Functionality of the Corporate Web Site: Implications for Sustainability Reporting*, Business Strategy and the environment, 15, 2006, pp 275-287
- Ax C, Marton J, 2007, *Human capital disclosures and management practices*, Företagsekonomiska institutionen, Göteborgs universitet
- Beattie V, Thomson S J, 2007, *Lifting the lid on the use of content analysis to investigate intellectual capital disclosures*, Accounting Forum 31, sid. 129-163

- Bedford N M, Baladouni V, 1962 *A Communication Theory Approach To Accountancy*, The Accounting Review, Vol. 37, No. 4, sid. 650-659
- Bukh P N, Larsen H T, Mouritsen J, 2001, *Constructing intellectual capital statements*, Scandinavian Journal of Management, Vol. 17, Issue 1, sid. 1-149
- Bukh P N, Nielsen C, Gormsen P, Mouritsen J, 2005, *Disclosure of information on intellectual capital in Danish IPO prospectuses*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 18 No. 6
- Chen H-M, Lin K-J, 2003, *The measurement of Human Capital and its Effects on the Analysis of Financial Statements*, International Journal of Management, Vol. 20 No. 4
- Connolly-Ahern C, Broadway C, 2006, *The importance of appearing competent: An analysis of corporate impression management strategies on the World Wide Web*, Public Relations Review 22, 2007, pp 343-345
- Debreceeny R, Gray G, Rahman A, 2002, *The determinants of Internet financial reporting*, Journal of Accounting and Public Policy, 21, 2002, pp 371-394
- García-Meca E, Parra I, Larrán M, Martínez I, 2005, *The explanatory factors of Intellectual Capital Disclosure to financial analysts*, European Accounting Review, Vol. 14 No. 1
- Guthrie J, Johansson U, Bukh P N, Sánchez P, 2003, *Intangibles and the transparent enterprise: new strands of knowledge*, Journal of Intellectual Capital, Vol. 4, No. 4, sid. 429-440
- Hackston D, Milne M J, 1996, *Some determinants of social and environmental disclosures in New Zealand companies*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 9, No. 1, MCB University Press
- Healy P M, Palepu K G, 2001, *Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature*, Journal of Accounting and Economics, Vol. 31 No. 1-3
- Johansson U, 2003, *Why are capital market actors ambivalent to information about certain indicators on intellectual capital?*, Accounting, Audition & Accountability Journal, Vol. 16, No. 1
- Jönsson-Lundmark B, 1980, *Några tankar rörande förhållandet mellan redovisningsforskning och redovisningspraxis*, FE Rapport 1980.147, Företagsekonomiska institutionen, Göteborgs universitet
- Kaufmann L, Schneider Y, 2004, *Intangibles A synthesis of current research*, Journal of Intellectual Capital, Vol. 5, No. 3, sid. 366-388
- Lee A, Neilson J, Tower G, Mitchell Van der Zahn J-L, 2007, *W. Is communicating intellectual capital information via the internet viable? – Case of Australian private and public hospitals*, Journal of Human Resource Costing & Accounting, Vol. 11 No. 1, sid. 53-59

Milne M, Adler W A, 1999, *Exploring the reliability of social and environmental disclosures content analysis*, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 12, No. 2

Rimmel G, 2003, *Human Resource Disclosures*, Företagsekonomiska institutionen, Göteborgs universitet

Rodríguez Bolívar M P, Senés García B, 2008, *The corporate environmental disclosures on the Internet- the case of IBEX 35 Spanish companies*, Accounting, Auditing & Accountability

Skogsvik S, 2002, *Redovisningsmått, värder relevans och informationseffektivitet*, Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan, Stockholm

Steenkamp, N, 2007, *Intellectual Capital Reporting in New Zealand: Refining content analysis as a research method*, Doktorsavhandling, Auckland University of Technology, Nya Zeeland

Williams S, Scifleet P, Hadry C, 2006, *Online business reporting: An information management perspective*, International Journal of Information Management, 26, pp 91-101

Xiao Z, Jones J, Lymer A, 2004, *A conceptual framework for investigating the impact of the Internet on corporate financial reporting*, The international journal of digital accounting Research. Vol 5, N 10, pp 131-169

Regelverk & Rekommendationer

FAR:s Samlingsvolym 2007, del 1

IASB Ramverk

Svensk kod för bolagsstyrning

Stockholmsbörsens noteringsavtal

Stockholmsbörsens allmänna råd om finansiell information på hemsidan

Uppsatser

Algotsson D, Engdahl C, 2004, *Motiv bakom redovisningen av personalupplysningar – En studie av de fyra storbankerna i Sverige*, Magisteruppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Etmnan S, Gladzki L, Siwe H, 2004, *Motiv bakom frivilliga personalupplysningar i årsredovisningen – en studie av svenskrelaterade företag inom tillverkningsindustrin*, Magisteruppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Mathiesen A, 2005, *Finansiell kommunikation på Internet*, Magisteruppsats, Stockholms universitet

Nilsson F, Sahlin L, 2004, *Lyser upplysningar upp? – En studie av överensstämmelsen mellan årsredovisningar lämnade och företags interna arbete*, Magisteruppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Sillberg M, 2003, *Årsredovisningens intressenter – en studie mot vilka tre företag vänder sig med sin årsredovisning*, Magisteruppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Sönnergren E, 2006, *Vilka och vilken mängd frivilliga personalupplysningar redovisas i företagens årsredovisningar? – En studie av 16 företags årsredovisningar från 2005*, Kandidatuppsats, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Internetbaserade källor

Commission of The European Communities, *Study on the measurement of intangible assets and associated reporting practices*

http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/brs/competitiveness/2003-study-intangassets-short_en.pdf, 2007-11-28

www.halvarsson.se, 2007-12-14

<http://www.aktiespararna.se/artiklar/Repotage/Sa-tas-arsredovisningen-fram/>, 2007-12-17

Övrigt

Rimmel, G., Föreläsningsunderlag, Externredovisning, revision och analys HT 2007

Årsredovisningar

Alfa Laval

Assa Abloy

Atlas Copco

Hexagon

Holmen

Sandvik

SAS

SCA

Securitas

Skanska

SKF

SSAB

Stora Enso

Volvo

Hemsidor

www.alfalaval.se

www.assaabloy.se

www.atlascopco.se

www.hexagon.se

www.holmen.se

www.sandvik.se

www.sasgroup.net

www.sca.se

www.securitas.com/sv/

www.skanska.se

www.skf.com

www.ssab.se

www.storaenso.se

www.volvo.se

BILAGOR

Bilaga 1 - Klassificeringar

Personalens sammansättning
1 Åldersstruktur
2 Hierarkisk struktur
3 Könsfördelning
4 Etnisk mångfald
5 Nedbrytning av personalen i organisatoriska enheter
6 Personalens utbildningsnivå
Personalens hälsa
7 Personalomsättning
8 Kommentarer kring förändring av antalet anställda
9 Personalhälsa och säkerhet
10 Sjukfrånvaro
11 Kontinuerlig kommunikation med personalen
12 Personaltrivsel
Utbildning
13 Kompetensutvecklingspolicy
14 Utbildnings- och träningsutgifter för personalen
15 Personalutgifter/anställd
Rekrytering, avlöning och incitament
16 Rekryteringspolicy
17 Arbetsrotationsmöjligheter
18 Karriärmöjligheter
19 Lönesättningspolicy
20 Belöningsystem för personalen
21 Övriga personalförmåner
Value Added och anställda
22 Uttalande om nyckelpersonal
23 Försäljning/anställd
24 Value Added/anställd

Bilaga 2 – Observationer per klassificering och företag

Volvo

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					0					
3	0					0					
4	4	4				3			3		
5	23	21		2		0					
6	2	2				4			2		2
	29	27	0	2	0	7	0	0	5	0	2
7						0					
8	8	2		6		0					
9	17	17				2			2		
10	0					0					
11	24	24				4			1		3
12	16	12		4		10			5		5
	65	55	0	10	0	16	0	0	8	0	8
13	9	8		1		26			13		13
14	1			1		0					
15	0					0					
	10	8	0	2	0	26	0	0	13	0	13
16	1			1		5			5		
17	0					0					
18	4	4				0					
19	7	7				0					
20	6	6				0					
21	0					0					
	18	17	0	1	0	5	0	0	5	0	0
22	3	3				1					1
23	0					0					
24	0					0					
	3	3	0	0	0	1	0	0	0	0	1
	125	110	0	15	0	55	0	0	31	0	24

Sandvik

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					0					
3	10	9		1		3					3
4	5	5				3					3
5	5			5		28			10		18
6	0					16			13		3
	20	14	0	6	0	50	0	0	23	0	27
7	1	1				0					
8	0					0					
9	19	16		3		12					12
10	2	2				3					3
11	4	4				10					10
12	0					39			22		17
	26	23	0	3	0	64	0	0	22	0	42
13	7	6		1		26			21		5
14	3	3				1					1
15	0					0					
	10	9	0	1	0	27	0	0	21	0	6
16	5			5		14			9		5
17	0					10			6		4
18	1			1		22			15		7
19	2			2		5					5
20	2			2		0					
21	0					6					6
	10	0	0	10	0	57	0	0	30	0	27
22	0					8					8
23	0					0					
24	0					0					
	0	0	0	0	0	71	0	0	0	0	8
	66	46	0	20	0	206	0	0	96	0	110

Scania

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	2			2		0					
2	3			3		0					
3	6			6		0					
4	0					2			2		
5	6	5		1		63			56		7
6	7			7		9			9		
	24	5	0	19	0	74	0	0	67	0	7
7	0					0					
8	12			12		0					
9	5			5		4			4		
10	0					0					
11	13			13		0					
12	9			9		3			3		
	39	0	0	39	0	7	0	0	7	0	0
13	8			8		20			20		
14	0					0					
15	0					0					
	8	0	0	8	0	20	0	0	20	0	0
16	11			11		21			21		
17	0					5			5		
18	3			3		8			8		
19	0					0					
20	0					0					
21	0					0					
	14	0	0	14	0	34	0	0	34	0	0
22	0					0					
23	0					0					
24	5			5		0					
	5	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0
	90	5	0	85	0	135	0	0	128	0	7

Alfa Laval

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					2			2		
3	3	3				0					
4	6	4		2		3			2		1
5	11	10		1		3			3		
6	0					1					1
	20	17	0	3	0	9	0	0	7	0	2
7	1			1		0					
8	0					0					
9	0					7					7
10	0					0					
11	9	9				3			2		1
12	0					8			2		6
	10	9	0	1	0	18	0	0	4	0	14
13	18	17		1		21			1		20
14	0					0					
15	0					0					
	18	17	0	1	0	21	0	0	1	0	20
16	0					5			5		
17	0					0					
18	7	7				2			2		
19	1			1		0					
20	0					0					
21	0					3			3		
	8	7	0	1	0	10	0	0	10	0	0
22	0					0					
23	2	2				5		5			
24	0					0					
	2	2	0	0	0	18	0	5	0	0	0
	58	52	0	6	0	63	0	5	22	0	36

Atlas Copco

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					1			1		
3	10	10				6			3		3
4	16	6		10		6			2		4
5	10	2		8		11			8		3
6	2	2				9			9		
	38	20	0	18	0	33	0	0	23	0	10
7	1	1				0					
8	10	2		8		1					1
9	11	11	1			7			1		6
10	1	1				2					2
11	17	17				10			8		2
12	5	5	1			19			16		3
	45	37	2	8	0	39	0	0	25	0	14
13	33	16	1	17		10			8		2
14	0					2					2
15	0					0					
	33	16	1	17	0	12	0	0	8	0	4
16	5	3		2		11			11		
17	3	1		2		9			9		
18	11	6		5		16			16		
19	1	1				2					2
20	4	4				0					
21	0					6			6		
	24	15	0	9	0	44	0	0	42	0	2
22	1			1		0					
23	1	1				0					
24	4	4				3					3
	6	5	0	1	0	3	0	0	0	0	3
	146	93	3	53	0	131	0	0	98	0	33

Securitas

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					0					
3	0					1					1
4	0					2			2		
5	2	2				0					
6	8	5	1	3		5					5
	1	1	1			1					1
7	11	8	2	3	0	9	0	0	2	0	7
8	2,5	0,5	0,5	2		0,33					0,33
9	0					0					
10	7	4		3		3	2		1		
11	0					0					
12	2	2				2			2		
	5,83	5,5	3,5	0,33		8			5		3
13	17,33	12	4	5,33	0	13,33	2	0	8	0	3,33
14	14	9	5	5		10	5				5
15	1,33	1	0,5	0,33		0					
	0					0					
16	15,33	10	5,5	5,33	0	10	5	0	0	0	5
17	0,83	0,5		0,33		5	2				3
18	0					1	1				
19	1	1				0,33					0,33
20	6,5	6,5	1,5			1,33					1,33
21	3	3	3			1					1
	0					0					
22	11,33	11	4,5	0,33	0	8,66	3	0	0	0	5,66
23	0					0					
24	0					0					
	0,5	0,5	0,5			0					
	0,5	0,5	0,5	0	0	0	0	0	0	0	0
	55,49	41,5	16,5	13,99	0	40,99	10	0	10	0	20,99

Hexagon

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					0					
3	2	2	2			1					1
4	0					0					
5	3	3				1			1		
6	5	5				1					1
	1	1				2			2		
7	11	11	2	0	0	5	0	0	3	0	2
8	0					0					
9	8	6		2		0					
10	4	4				3			2		1
11	0					0					
12	0					0					
	6	6				7			6		1
13	18	16	0	2	0	10	0	0	8	0	2
14	2	2				3			3		
15	0					0					
	0					0					
16	2	2	0	0	0	3	0	0	3	0	0
17	6	6	4			3			3		
18	0					0					
19	0					3			3		
20	1	1				1			1		
21	1	1				1			1		
	0					0					
22	8	8	4	0	0	8	0	0	8	0	0
23	0					0					
24	0					0					
	0					0					
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	39	37	6	2	0	26	0	0	22	0	4

SSAB

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	7			7		0					
3	0					1					1
4	2			2		0					
5	0					0					
6	6			6		6					6
	1			1		0					
7	16	0	0	16	0	7	0	0	0	0	7
8	1			1		0					
9	1			1		0					
10	7			7		6					6
11	2			2		0					
12	0					0					
	2			2		2			2		
13	13	0	0	13	0	8	0	0	2	0	6
14	11	3	3	8		1			1		
15	2			2		0					
	10			10		0					
16	23	3	3	20	0	1	0	0	1	0	0
17	2			2		13			13		
18	0					5			5		
19	2			2		1			1		
20	0					4					4
21	6			6		1					1
	0					0					
22	10	0	0	10	0	24	0	0	19	0	5
23	0					0					
24	0					0					
	0					0					
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	62	3	3	59	0	40	0	0	22	0	18

Skanska

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					0					
3	0					0					
4	6	6				0					
5	4	4				6			1		5
6	5	4		1		0					
	2	2	1			0					
7	17	16	1	1	0	6	0	0	1	0	5
8	0					0					
9	0					0					
10	20,5	20,5	1			16	16				
11	0					0					
12	4	4				0					
	3	3				4			1		3
13	27,5	27,5	1	0	0	20	16	0	1	0	3
14	15,5	15,5	2			11			10		1
15	6	6	2			0					
	0					0					
16	21,5	21,5	4	0	0	11	0	0	10	0	1
17	13	13				5			5		
18	0					2			2		
19	11	11				1			1		
20	2	2				0					
21	0					0					
	0					0					
22	26	26	0	0	0	8	0	0	8	0	0
23	0					0					
24	0					0					
	0					0					
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	92	91	6	1	0	45	16	0	20	0	9

Assa Abloy

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					7		7			
3	0					0					
4	4	4				0					
5	10,5	10,5				0					
6	0					0					
	14,5	14,5	0	0	0	7	0	7	0	0	0
7	0					0					
8	1			1		10					10
9	2	2				2					2
10	0					0					
11	1	1				5			2		3
12	9,75	9,75				2,5			0,5		2
	13,75	12,75	0	1	0	19,5	0	0	2,5	0	17
13	19	19				0,25			0,25		
14	0					0					
15	0					0					
	19	19	0	0	0	0,25	0	0	0,25	0	0
16	0,5	0,5				1			1		
17	0					0					
18	4	4				2,5			2,5		
19	0					0					
20	0					2		2			
21	0					9		9			
	4,5	4,5	0	0	0	14,5	0	11	3,5	0	0
22	0					0					
23	0					0					
24	0					0					
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	51,75	50,75	0	1	0	41,25	0	18	6,25	0	17

Holmen

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					1			1		
3	0					0					
4	0					0					
5	7	7				0					
6	0					6			6		
	7	7	0	0	0	7	0	0	7	0	
7	0					0					
8	15	9		6		0					
9	6			6		0					
10	0					0					
11	2	2				10			6		4
12	5,33	5,33				32			32		
	28,33	16,33	0	12	0	42	0	0	38	0	4
13	2,33	2,33				18			13		5
14	0					0					
15	0					0					
	2,33	2,33	0	0	0	18	0	0	13	0	5
16	9,83	9,83				0					
17	0					0					
18	0,5	0,5				15			15		
19	0					0					
20	0					0					
21	0					2			2		
	10,33	10,33	0	0	0	17	0	0	17	0	0
22	0					0					
23	0					0					
24	0					0					
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	47,99	35,99	0	12	0	84	0	0	75	0	9

SAS

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investorerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	1	1				0					
2	2	2				0					
3	0					0					
4	3	3				0					
5	22	22				0					
6	0					0					
	28	28	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	0					0					
8	22	22				0					
9	52,5	45,5		7		9			2		7
10	0					0					
11	14	14				2				1	1
12	14	13		1		2,5			2,5		
	102,5	94,5	0	8	0	13,5	0	0	4,5	1	8
13	26	21		5		0,5			0,5		
14	1	1				2				2	
15	0					0					
	27	22	0	5	0	2,5	0	0	0,5	2	0
16	9	9				4					4
17	0					0					
18	3	3				0					
19	6	6				0					
20	0					0					
21	0					0					
	18	18	0	0	0	4	0	0	0	0	4
22	2	2				0					
23	0					0					
24	0					0					
	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	177,5	164,5	0	13	0	20	0	0	5	3	12

SCA

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	2				2	0					
2	0					3					3
3	0					3			3		
4	10				10	9			9		
5	7	7				1			1		
6	1				1	1			1		
	20	7	0	0	13	17	0	0	14	0	3
7	0					0					
8	3				3	2					2
9	0					32,5					32,5
10	0					0					
11	0					0,5			0,5		
12	0					8			3		5
	3	0	0	0	3	43	0	0	3,5	0	39,5
13	0					12			8		4
14	0					4			2		2
15	0					0					
	0	0	0	0	0	16	0	0	10	0	6
16	0					6			1		5
17	0					0					
18	0					1			1		
19	0					2					2
20	0					0					
21	0					0					
	0	0	0	0	0	9	0	0	2	0	7
22	0					0					
23	0					0					
24	1				1	0					
	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
	24	7	0	0	17	85	0	0	29,5	0	55,5

SKF

	Årsredovisning					Hemsida					
	Totalt antal meningar	Framvagn	Varav VD-ord	Förv.-berättelse	Noter	Totalt antal meningar	Leverantör Kunder	Investerare	Potentiellt anställda	Media Press	Allmän
1	0					0					
2	0					2		2			
3	0					6			6		
4	0					0					
5	11	7		4		8		2			6
6	0					0					
	11	7	0	4	0	16	0	4	6	0	6
7	0					0					
8	8	3		5		0,25		0,25			
9	44	40		4		63,75		2,25			61,5
10	0					0					
11	8	8				2			1		1
12	5,33	5,33				10		0,5	9		0,5
	65,33	56,33	0	9	0	76	0	3	10	0	63
13	14,33	8,33		6		8,5			3		5,5
14	0					0					
15	0					0					
	14,33	8,33	0	6	0	8,5	0	0	3	0	5,5
16	1	1				12		3	9		
17	0					0					
18	14	8		6		25		1	24		
19	0					1,5		1			0,5
20	0					0					
21	3			3		0					
	18	9	0	9	0	38,5	0	5	33	0	0,5
22	1				1	0					
23	0					0					
24	0					0					
	1	9	0	0	1	0	0	0	0	0	0
	91,66	80,66	0	19	1	100,5	0	7	19	0	74,5

Bilaga 3 – Medelvärde per klassificering

Medelvärdet per klassificering i respektive bransch samt totalt

Klassificering	Alla företag		Industribranschen		Materialbranschen	
	Årsredovisning	Internet	Årsredovisning	Internet	Årsredovisning	Internet
1.	0,9	0	0,3	0	3	0
2.	0,5	1,4	0,6	1,3	0	1,7
3.	2,6	1,4	3,2	1,5	0,7	1
4.	4,5	2,4	4,8	2,2	3,3	3
5.	9,3	9	10	10,8	6,7	2,3
6.	1,2	3,5	1,4	3,8	0,7	2,3
	19	14,9	20,3	19,6	14,3	10,3
7.	0,5	0	0,5	0	0,3	0
8.	6,3	0,9	6,3	1	6,3	0,7
9.	13,9	11,9	16,5	11,7	4,3	12,8
10.	0,4	0,4	0,3	0,5	0,7	0
11.	7	3,5	8,7	3,5	0,7	3,5
12.	5,8	11,1	6,7	10,3	2,4	14
	33,8	27,8	39	26,9	14,8	31
13.	12,8	11,9	15,1	12,4	4,4	10,3
14.	1	0,6	1,1	0,5	0,7	1,3
15.	0,7	0	0	0	3,3	0
	14,5	12,6	16,2	12,8	8,4	11,7
16.	4,6	7,5	4,8	7,8	3,9	6,3
17.	0,2	2,3	0,3	2,5	0	1,7
18.	4,4	6,9	5,4	7,3	0,8	5,7
19.	1,9	1,2	2,4	1	0	2
20.	1,6	0,4	1,5	0,4	2	0,3
21.	0,2	1,9	0,3	2,2	0	0,7
	12,9	20,1	14,5	21,1	6,8	16,7
22.	0,5	0,6	0,6	0,8	0	0
23.	0,2	0,4	0,3	0,5	0	0
24.	0,8	0,2	0,9	0,3	0,3	0
	1,5	1,2	1,8	1,5	0,3	0
TOTALT	81,7	79,4	91,9	82	44,7	69,7